

گلشنِ حیات

Ketabton.com

بهارِ بهشتی بخندند کوی

اظہار اللہ اظہار

Izhar is a poet of accurate vision. His observation is sharp and keen. His response to his surrounding is quick, and poetry is marked with liberty, variety and romance. The precision of words goes with the rationality of his genuine fiery thoughts. The ideas are new and fresh. Like Dr. Jonson, he believes that there is no royal road to success in literature. That is why his style is elegant, effective and graceful. There is clarity, order and restraint in his poetry. His poetry fills you with admiration and you feel your taste for poetry, is getting mature. Izhar's poetry is an untraditional form of poetry, in the sense that it contains freshness, maturity and a unique quality of sound and sense.

By:-

*Pher Alam Shinwari
Daily Frontier Post,
Peshawar Pakistan.
Sunday, July 2, 2000*

Izhar Ullah Izhar

Lecturer in Urdu
Islamia College Peshawar University
Phone: 240305

کاہنہ دکل پیہ لاس کبی خونده کوی

اظهار الله اظہار

سنہ یکہ اف رائٹرز (رجسٹرڈ) پبلیشر (پاکستان)

د اشاعت حق محفوظ دے

انتساب

د هاڅي دروند پلار په نامه چې وائي
"د محبت زخمي نه لا بنگاره شي
پوهه چې خومره حجابونه راوړي"

د خوږې مور ښي په نوم چې وائي
زما دې هېڅ نه دي پکار بچيه
رښ دې ودان کړه زما هرڅه ته دې

د خپل معصوم بچي حسان په نامه
چې زر تر زره د قرآن حافظ شي
او رښ ترې جوړ کړي د اسلام مجاهد

له دا زما د والد صېب پروفېسر انعام الله جان قېن صاحب شعر د
چې د هغوي په شعري مجموعه "ژوندون کله بېلتون" کې چاپ دے.
اظهار

کتاب : کابني دگل په لاس کېږي خوند: ۱۰ کوي
شاعر: اظهار الله اظهار
پاښتل: محمد فرېم انصاري
ترتيب: محمد اياز غزل، شکیل احمد ناياب
اهتمام: پروفېسر شوکت الله خان، محمد داؤد کمال
پروفېسر ښک: نوشاد حکيم، پروفېسر سيد ايوب شاه
روڼې اشاعت: ۱۵ اگست ۲۰۰۰
پريس: انصاري پرنټنگ پريس محله جتکي پېښور
کتابت: ارشاد خان پښتو اکېډمي پېښور
قيمت: ۱۰۰ روپۍ

اظهار الله اظهار لکچرار اردو څانگه اسلاميه کالج

پېښور يونيورسټي

فون: ۲۴۰۳۰۵

هایکو تہروتنی او نیوکی

دِ هایکو ساخت او هیئت خه دے. کومو معروضی حالاتو او نفسیاتی عواملو زبِ وِلی ده. خه تاریخ، ثقافتی او ساجی پس منظر لری او پنتو ادب ته کله، خکله او له کومه راغلی ده. ددې وضاحتونو بېخي ضرورت نه دے پاتی شوے. خکله چې اوس د دنیا د نورو ژبو او ادبیاتو نه قطع نظر د پنتو ژبی او ادب د سر نقادانو او ادیبانو هم په دې حوالی سره دومره ضروری مواد او اهم معلومات مخی ته راوړلي دي چې دوباره ذکر به یې بوستونکي د تکرار د یې خوندي او د نظر د ستومانۍ سره مخ کړي. گڼي نو دې سلسله کښې زما مضمون چې زما د هایکو پرمې مجموعه "رانه غورې ونو کښې بگلې شېرنگوي" کښې چاپ شوے دے. باید چې اولوستلے شي. او بیا په تېره تېره د بناغلي محمد اياز غزل صېب تفسیلي مقاله چې د هغوي د هایکو په مجموعه "د بناغتونو د صحرا وریني" کښې موجوده ده

په دې حقله کښې کشاي هوارو لي شي. خکله نو دلته زما مقصد د هایکو په تکنیک خه تحقیقی مضمون یا مقاله لیکل نه دي بلکې د هغې اختلافاتو سراسر هم نه بلکې سرسري شان جابج اختل دي. چې د تېر په مرسته او د هایکو په غندنه کښې مخی ته راغلي دي. ممکنه ده چې په دې لړ کښې زه د هایکو خه فني او تکنیکی اړخونه هم په گوته کړم. ولي حیثیت به یې د بحث د غوښتنې او موضوع د تقاضونه زیات هېڅ هم نه وي او زما دې خبرې سره به بېخي نه متعارض کښې چې گڼي زما دا لیک په هایکو باندې منضبط او مبسوط تحقیقی لیک نه دے.

تر اوسه پورې چې د هایکو په مخالفت کښې کوم لیکونه زما له نظره را تېر شوي دي هغو کښې سنجیده او غېر سنجیده هر دوه قلمه ذهني رویو برخه اختلې ده. دې لړ کښې چې غېر اصولي او د هایکو د صنف سره په حسد، عصبيت او بې علمۍ باندې مینې یې خایه مخالفتونه په نظر راځي. هغه زه د خپل بحث نه خکله او باسم چې داسې ذهني رویي د ژوند او ادب د غوښتنو نه صرف خنډه ده بلکې د نا اهلۍ د پټولو په هڅه کښې د تېر په اوږدو د ټوپک اړغودلو ناداني ده او د تېر سره د دښمنۍ کولو لاري هوارول دي. البته د تېر او هایکو د تقابل په نتیجه کښې چې کوم اصولي اختلافات یا بنیادي اندېښني مخی ته راغلي دي. باید

رد عمل بنکاره کړو - د مثال یو څو نمونې دا دي:

"چاڼ تک اس بات کا تعلق به که ټپ شاعر کو مارتا به
اور اسکو گمانی کے اندھیروں میں دھکیلتا ہے جبکہ ہائیکو
ایسا نہیں کرتا تو اس کا مختصر جواب یہ ہوگا کہ یہ تو بے کی
وسیع القلبی ہے جو فرد کی بجائے قوم کو زندگی بخشتی ہے۔"

دوہمہ حوالہ:

"مون خلق خوبہ نوم سږ یو او د ټپې د خالق
نوم چاته نه وي معلوم نو د چا کار شه دے چې په
ټپه خپل وخت خرابوي. خنې خلق خو تردې پورې
وايي چې ټپه شاعر ورکوي او هائیکو ی را ژوند
کوي، مطلب دا چې د ژبې او ادب غم چا سره نشته
صرف او صرف د خپل ځان غم په غم کړي دي۔"

د حېرانسټا خبره دا ده چې گران تنقید کوونکو ښاغلیو
اخر څنگه دا فرض کړ چې گنې اظهار الله اظهار په فای ژوند
کې د ټپې د اهمیت نه انکار کوي د خبرې مطلب صرف اوسر
دو مره و چې هائیکو په تخلیقي سطح د فرد د انفرادیت نښه
کوي او خود نمایی چې د تخلیق کار فطرت دے ورته هائیکو
کې د تسکین موندلو زیاتی موقې په لاس وړي گنې نو
دغه معترضین دي پخپل گروان کې سر دته کړي او اودې
وايي که چرې د پښتو ژبې یو شاعر ادیب پخپله نامه نظم
نثر، غزل، هائیکو، افسانه، ناول، خاکه، تکل وغیرہ لیکي نو

چې جائزه یې واخستل شي. خوله هر څه نه وړاندې زه
ښاغلیو ناقدینو ته فقط دومره گذارش کول غواړم چې د
کومو اعتراضونو مفصل او مدلل جوابونه ما په خپل
مضمون "هائیکو د پښتو ادب کېس ټپ" کې ورکړي دي هغه
دې لازمي اولوي او د تصفیه شوو اختلافاتو دې په بیا بیا
بې حایه گردان نه کوي گنې نو او دې ښايي چې زه په خپلو
انتقادي معروضاتو کې په کوم کوم مقام ټینګ شوے یا
په کومو کومو ځایونو کې تېر وتل یم. زلمی نقاد ښاغلی
ازاد اشغری صېب په دې باب کې لیکي۔

"راټه غوږ ونو کښې بنگرې شپږ گوي، نوم هم
ښایسته او د ټاپل کېت اپ هم ښایسته د
اکثر و ملګرو نه چې ما کوي تبصرې پرې ولوستې
یا واوړېدې د هغې په باب به زه څه ووايم، خو
دا به ووايم چې که د اظهار د کتاب سر مقاله په
غور ولوسته شي نو په دې کې ددغو ښاغلیو
معترضینو د قانع کولو دپاره مواد شته۔"

ما په خپل ذکر کړي شوي مضمون کې د حقیقت څرګند
کړے وو چې:

"د ټپې شاعر ورک وي او د هائیکو شاعر ژوند
او معلوم وي۔"

لهذا گڼو ناقدینو ددې خبرې په ترڅ کې سنجید او طنزیه

هغه به گڼي د پښتو د ادب پنگه او د پښتنو د اجتماعي ژوند
سرمایه نه شي تسليمولې بلکې پښتانه به يې په دې سبب
رد کوي چې دا اصناف له بهره راغلي دي خلک نو دا دې
خلو خپلو علاقه او وطنونو ته واپس کړي شي که هر
څومره پکښې هم د پښتنو د تاريخ، ثقافت، تهذيب، رسمونو
او مذهبي، سمايي او نفسياتي رويو انگازې ولې نه راپورته
کېږي. خداي دې نه کړي که چېرې داسې اوشي نو د پښتو
ادب په لمن کې به اخر څه پاتې شي. اخر کوم خوا خوږه
پښتون به دا اوغواړي چې د پښتو ژبي جولي دې د ادب د
دې رنگا رنگ اصنافو د سپردو نه سپوره پاتې شي. اوس هر
کله چې تخليقي انفراديت د ملي او اجتماعي شعور په سفر کې
بيخه اخلي او د قايي ترقي په هلوځلو کې هم خپل ځانته
حيثيت برقرار ساتي. نو بيا په دې کې د اعتراض څه کښائ د
ددې باوجود چې په معلوم کېدلو يا نه ورکېدلو او د خپل
ځان غم په مخه اختو کې د زمکې او اسمان فرق دے.
نوستونکي دې اوس په خپله انصاف او کړي چې د پښتو ژبي
او ادب د ترقي غوښتونکي ښاغلي معتريفين دي که
اظهار الله. اظهار.

راقم المحروف ليکلي وو

"تهېي صرف علاقائي يا پښتو ادب متاثره کړي چې
هاينکو په اخلاقي تناظر کې د دنيا د هرې

ژبي، ادب او طبقي سترگې ځان ته را اړولي دي.
ددې خبرې په ترڅ کې ښاغلي اسير منگل ليکي:
"په نې صرف علاقائي يا پښتو ادب کو متاثر کړاې چې
هاينکو کې عالمي پذيرائي شوې ده. ميرے خيال میں ہے کہ
جو عالمي پذيرائي شوې ده ايشياء کے کسی اور صنف
کو نصيب نہیں ہوئی۔ یہی وجہ ہے کہ انگریز مستشرقین
نے زیادہ تحقیق ہے پرکړې ده اور اس صنف پر جامع
کتايب لکھ کر عالمي ادب سے اس صنف کو روشناس کړا
يې ده"

د ترجمې د فني لغزشونو نه قطع نظر د تعجب خبره
دا ده چې د کوم اعتراض جواب ښاغلي اسير منگل کوي. هغه
زما په مضمون کې يوځای هم موجود نه دے او نه ما
دا دعوي کړې ده چې ټپي ته په عالي سطحه توجه نه ده
شوې. مقصد يې دا و چې هاينکو د دنيا په هره ژبه کې
رواج موندل دے او هره ژبه کې ليکلي کېږي او ټپه
د بين المللي پېژندګلو باوجود صرف په پښتو، پنجابي
يا هندکو کې ليکلي شوي ده. او هغه هم د بنيادي ساختياي
تبديلو سره. اوس که زما دې خبرې سره ښاغلي اسير منگل
اتفاق نه لري نو بيا دې ماته په انګرېزي، اطالوي، فرانسوي،
جرمني، روسي، چيني، فارسي، اردو او د دنيا نورو لويو
او وړو ژبو کې ليکلي شوي يوڅو ټپي او ښايي ولې دې

برعکس ہائیڈروکسائیڈ دنیا پر ہر لمحہ کھپا ہوا لپکے ہوئے دو
او لپکے کپڑے ہیں۔ کئی شادونہ کی شکل - زما پر خیال
بنا خلیہ اس کی زما سطحوں پر ہر دورہ تناظر کھپا ہوا گلاب
ہے و ضرورت مند - سے محسوس کیا ہے او در خیال خونہا ہند
عبادتوں کی دو ستایں ہیں کی ہر خوف کی تا کلی شوری مقصد
تہ ہر تقویت رسید ہے۔

در حقيقت بخش گويي يا بخش کاري د معاشرې د اخلاقياتو د چوکاټ نه د وکتلو او د حد د ماتولو لوست جرم دے. چې د هوس ناکي، شهوت پرستي او عصمت فروشي، ښکاره بلنې پکښې د انسان نه د ښه سوچ او نگ لارې خطا کوي او په سړي سترگې توروي. بېشکه د داسې رحمان خلقي نه صرف قلمي جهاد پکار دے بلکې داسې حال کښې توره وېستل زيات مناسب دي البته که ددغې عناصرو په مرسته په يوه بي ضرره بېابراه کښې د ژوند وړ بڼه جوړه شي. يا د معاشرې بربنډ او لغز اخوند پکښې په داسې هنر او غنډلې شي چې پکښې د لذت پرستي نه برعکس د کراهت او نفرت تصور او تصوير راښکاره کښي نو دا به بخش لټون پېر نه بلکې د اصلاحي ادب په زمره کښې راځي. ځکه چې د يو شي غلط او سم استعمال د ښه او بد فيصله کوي. اوس که يو نازي پرست "پهشتي زبور" ته

”من اُنی ایستادگو میتو. نوتی هوم کنبی زین مبدلی سنی
هایگو و لغاشی اعنی تریانی نهونی دی بلکی داجه پند و شوق
سره و پلے شوچی اُنی ایستادگو میتو نوتی هوم کنبی زین مبدلی
غنو هایگو و ته بیلو پرنتی و پلے مناسب دی“

ورامندې يکې ۱

”بہ شاعری کبھی راغلی وہ چھی پیتو شاعری کبھی تر
اوسہ و فلسفی شاعرانہ، عادیہ بل چاہدہ فحش گوئی نہ
وہ کبھی - واحد دافو وارو صنف دے چھی خانی دیکو نکرو دہ
فحش گوئی د بارہ خاص کرے دے“

زنگه دا دڙل نه غوهرم چي بناخله مشتاق مجروح دي پخبله
اعليٰ و ارفع ادبي عصي بامندي دن غور اوکري . بهر کيف به
ادب کندي بخش گوئي واقعي چي دغدي وهر اقدام دت دغه

کوک شاستر وائي نو په دې کښې به تصور دچا وي (هډا)
دوه څيزونه په دې سلسله کښې دېر اهم دي يو موضوع
او بل موضوع ته اړ وچ - اوس که يو ښه خيال ته غلط
اړ وچ او شي نو ښه خيال به په دې سبب نه غندل کېږي
چې کښې ناروا اړ وچ ورته او کړې شو بلکه د غلطو اندازو
سر غوڅول به عېن انصاف وي.

ښاغلي شتاق مجروح چې د راقم الحروف په کومو
هايکو باندې د بخش گوښې تهمت لگولې دې د نموني په
ډول ترې يو دوه هايکو وړاندې کېږي.

واده کېږي پام کوه ناوخته نه کړي

چې استهال کېږي ئې اوبه نه راځي

نو د کوهي ټوټې چيني اوچې شي

زه نه پوهېږم چې اخر کوم داخلي انتشار ښاخلي دي
کچې بحث ته را او پارولو چې نقل کړې شوې هايکو کېږي
غاشي ده - چې نه ئې لفظياتو کېږي د هوسناکۍ څه ترغيث
شته اونه ئې معني د شهوانيت چغلي خوري البته څرگنده
پکښې د خاتم الانبياء عليه السلام د وينا دا مفهوم دې چې نېغ
دې بالغ شي نو واده ورله اوکړه - ځکه چې زما په خيال
ورستو ترې کښې پېچيدکه هم پېدا کېدې شي.
بله هايکو :-

کښې له سر راوپه ناداني کېږي
کړک چې د کوهي چرکې نه ماتېږي
ورله په پوزه کېږي بڼه ورکوي

چې پکښې د جرم اوسنا قانوني اړخ په تشيبي امتداز
کښې وړاندې شوې دې اودا حکمت پکښې بيان شوې
دې چې په بڼو پرې نه دي ستول پکار کښې نو مازغه ئې
خرابېدې شي - خو ښاغلي شتاق ته پکښې ښکاره غاشي
ښکاري اوس دې لوستونکي پخپله اوداي چې غاشي زما په
هايکو کېږي ده کنه د ښاغلي معترض په ذهن کېږي.

بحر تقدير که زما په هايکو کېږي د جاياتي حياتو د
ادراک او اظهار سره سره د غاشي عناصر په لاشعوري
توکه هم راغلي وي نو استغفرالله خداي ته يې دې توبه
وي. بلکه زه د دا رنگ هايکو د *Pisone* کولو اعلان کوم.

البته د ښاغلي شتاق مجروح صېب دا دعوي ښې ئې
ځايه ده. چې کښې په پښتو کېږي د فلسفي شاعرانو نه علاوه
بل چا غاشي نه ده خوره کړې مگر هايکو کېږي داسې
کېږي.

زه پوښتنه کوم چې ايا خوشحال خان خټک بابا فلسفي
شاعر و او که نه، که جواب ئې نفې کېږي وي نو بيا د هغوي
په شاعرۍ کېږي چې کومې ناروا شوخي او امېزشونه دي تر
کومه پورې ئې ښاخلي ويغڼل *Defend* کولې شي.

دو ٻه خبره دا ده جي بناغلي مشتاق جي د ٻي د پاكدامني
نه صرف قابل دے. بلڪي وکالت جي هم کوي زما په خيال يا
خوگني هغوي فقط نفس گشي او برگزیده ٻي اوريدلي او
لوسلي دي او يا گني د ٻي فحاشي ورته فحاشي نه بنڪاري.
د نقل کفر، کفر نه باشد په مصداق د بناغلي په خدمت
کني دا خو ٻي وړاندې کني دي صراحت سره جي
دا چرته اخوا د بخوا ٻي هم نه دي بلڪي د پښتو ټري
مشهوري او معروف ٻي دي جي مښندو مطبوعه ٻي
کني شمير لکني.

يا قربانه :

په ما دي خپته نغاره کړه
ورکله غمه شه جي شملو له به درتله
جي خوله مي اخلي بم الله کړه
پريان پري ناست دي اشي به شي مينه
اسمان له ستورو غاړه ورکړه
ماله بي ننگه اشتا غبن نه را کوينه
سورے سورے پگولوراشي

جي پرهارونه دي گندوم خوله درکومه
دا د رشو نه چونگ دے. هيله لرم جي بناغلي مشتاق
سره به دي ٻي په صفايي کني گني تاويلات او توبيهات
وي گني نو دا به مڻي جي په پښتو ټبه کني صرف فلسفي

شاعرانو بخش گويي نه ده کړي بلڪه د پښتو ټي کلاسک او
کلاسيکي دواړه قلمه شاعرانو ته د دغه اعزاز پټکي په سر
دے. او دا ٻي ٻي هم د فحاشي د زد نه په نه ده پاتي شوي.
اصل کني جاليات او فحاشي د يو تصوير دود جدا جدا
اپخونه دي خو مښج جي يوه ده يعني جنس. اوس که د جنس
صحت مند اړخ واخستل شي. نو د جبال احساس به پيدا
کني او که نه رځپور اړخ جي موضوع جوړه شي نو فحاشي
به تري سازي. دغه وجه ده جي د جذباتو په غورځنگ
کني خفي وخت په دواړو کني د امتياز کړينه رابښکل گدانه
شي. په داسي نازکو مرحلو کني ذهن د هر قلمه الانش
نه په سائل پکار وي گني نو داسي حالتونه به راپيدا کني
که جي بناغلي معترض ورسره مخ شوي دے.

د اتي اينه کوهائو ليکونکي بناغلي مشتاق دا هم يکي
”زمونن د پښتو نوو ليکونکيو د هايگوطرف ته
مخه کړي ده او پکار هم ده د هغي وجه چا کټ
اسرار صاحب دا بيانوي جي په پښتو کني زمونږ
متقد مينو دومره خه ويلي دي جي اوسنو ليکونکيو
ته جي خه پر پښي نه دي نو هکله دوي په دي
نو وارد صنف کني د ليکلو کوششو نه کوي خو
هغه ورسره دا هم وايي جي هايگو ليکونکي ماته
ټول سايکو بنڪاري زما يو بل ملگر وايي جي

زه ځپله هم دا غواړم چې ټپه دې اوليكه شي خو
 په دې كېنې څوك څه كول شي چې اوس نوے كؤل د ټپې په
 مقابل كېنې د هايكو تخليق له زياته ترجيح وركوي. لهذا
 پكار دي چې ددې عمل په ورستو دې نفسياتي عواملو او د
 عصري غوښتنو ته پام وړ اوگرځول شي او بيا دا چې لولۍ
 تحريكونه په مخالفتونو نه مري بلكې نوره وده او زور مومي.
 بحر كېف د ښاغلي مضمون نكار د حوالې ددې ليك نه قدم
 په قدم د هايكو صنف سره د هغوي د لاشعور هغه
 پټ عناد راڅرگندېږي چې د اتني ايندو كوليكلو باعث او
 محرک گرځېدې ده. بيا هم ښاغلي مجروح چې د عثم د اکتډ
 اسرار په حواله كومي خبرې كړي دي زه پرې اعتماد كوم
 اوس هغوي پوهه شه او ښاغلي اکتډ اسرار. البته دا
 خبره چې نو وارد صنف هايكوته د نوو ليكونكيو ځكه هغه

نن ڇڻي ٻه ادب ڪٿي ڏ علامت ، سٺيلزم ، ترقي پسند
 ۽ اڃا ازم ، تجریدیت او ازاد خیال ڏ تلازی و غیره کوم فکری
 او ٽیکنیکی تحریکونہ راپورته ٿوئی دی۔ او شعری او
 نثری ادب کي کومی ارتقاء او ارتفاع سره مخ ڪری ڏے
 متقدمینو ڏ هڻي خوب هم نه و لیدے او ڏ هغوی ڏ
 خیال ٻه حاشیه ڪٿي هم چرته دغه امکانات نه پر ٻنہ بدل
 زہ دامنه ڇي زبونہ کلاسیکی شاعرانو ڀیتو ادب ته
 مستقل او پاخه بنیادونه ورڃیالی دی او راتلونکی کول
 ته لاری اسان کي دی خو دا دعویٰ ڇي گڻي ڏ شعرا او ادب
 ڏ ارتقاء سفر هغوی ڏ موضوع او فن ٻه اعتبار داسي ڪمال
 ته اوسو ڇي بل ڇا ته کي پکڻي هڻ نه دی پر ٻئي زیاتے او
 سببه زوری ده۔

ڇاڪڏهن صوبائي زمانو زيات پوءِ ڏي خبره ٻيو ڏيئي ٿي
 او پر وڻ ڪٽي فرق وٺي ٿي دنيا ڏي ڪو مو پيئڻ سره
 ده او ڪو م نوي نوي علوم او فنون پوءِ ڪٽي متعارف ڪري
 يا ڪو م سائنسي ايجادونه او تجربن پڪڙي ڪري هغه متقدمينو
 زمانه ڪٽي چرتو ڏي او چوڻي ادب ماضي سره سره ڏي

عصري او زماني پېښو په نبض گوټي بډي. (هغه عصري پېښې به د تخليقي زړه چاودون د مرحلو نه خامخاواتېږي او محض د متقدمينو په ادبي کارنامو به انحصار نه کوي. ځاني نو په معاشره کېنې به د ادب افاديت ختم شي. اوس که چرې د واکمن صېب په خبره څوک ايمان راوړي نو پښتو ادب به يو کام هم وړاندې لاړه نه شي او يو نه ختمېدو نکه جوړ به شي په اعصابو لکه د خېسې ناست وي. دا حقيقت هم دې چې دا سې سوچونو پښتو ادب ته لوه زيان ورسوله دے.

د ښاغلي واکمن اسرار ددې نيم پخته اعتراض يو بل اړخ دا هم دې چې نوي ليکونکي هايکو ځکه ليکي چې ځاني د بړه نه د نظم د نورو اصنافو دروازي بندې کړې شوي دي. دا خبره هم بې حقيقه او د شاهدي خلاف ده ځکه چې نن سبا کوم ناسته هايکو ليکونکي شاعران دي هغوي د غزل، ازاد او معرّ نظم او ځاني شمېره ادبي اصنافو په حواله نه صرف پېژندلې دي بلکې ادبي دنيا کې منلې شوي او مستند دي مثلاً رياض تښت، محمد اياز غزل، شکیل احمد ناياب عامر گمياڼي، جنرال عبدالصمد مومند، نجيب الله عامر زېږ حسرت او راقم الحرف پخپله هم چې شعري مجموعه "سترگو کېنې خوب د گودر پاتې نشو" کې د چاچا کريم بخش د کال ۱۹۹۶ د ورمېښي انعام مستحقه گرځېدلې ده.

پاتې شو د ځاني ښاغلي واکمن اسرار دا اعتراض چې د هايکو ليکونکي ټول سايکو دي. نو دا د هايکو تخليق کوونکيو د ذهني او نفسي کمښتو نه سره سره د بې علمي ثبوت دے او د هغې پټان لمرزې يوه کړې ده چې د هايکو غندونکي ې وخت په وخت په څه نه څه شکل کېنې کوي. زه هم چې ښاغلي واکمن صېب د ايم. ډي. ډي. ايس ټوکري تر لاسه کړې ده او سيکاټري د ايم. ډي. ډي. ايس په نصاب کېنې يو څانگه ده خو دا هم حقيقت کېنې چې ښاغلي واکمن اسرار صېب چرته هم پروفېشنل سايکالوژي نه پياوړې شوے. بلکې د ملازمت دوران کېنې او د ريتارمنټ اخستلو نه پس د يو ناکامه کوشش نه ورستو ې چرته عام پريکړې هم نه دے کړې او نه د هايکو د رغورانو د هغوي نه د علاج کولو خا شهادت په لاس راځي نو بيا اخر څنگه د هغوي ددې خيالي تشخيص سره اتفاق ور دے شي چې هايکو ليکونکي ټول سايکو دي اوس که ښاغلي د ادب په دې تخليقي صنف کېنې ځان له د ځايه پېدا کولو خوا هڅې لرونکيو ته په دغه سبب دا ناروا نسبت کوي نو بيا خو د ادب د هر صنف سره تړلي د قلم خاوندان د دغه اعتراض په زد کېنې راځي ځکه چې علت او سبب ې يو او مشترک دے. او که چرې ښاغلي د هايکو سره د سايکو د قافياي د سمون په وجه مزاح پېدا کول غواړي نو چېرې په ادب ورته زه دا وېل غواړم چې اوس عموماً د مزاح

پیدا کونو دغه وسیله او پي آف فېشن کونکې کېږي او بالهرې
که د مزاج پیدا کولو دغه انداز خپل کړي شي نو ممکنه ده
چې څوک دا هم اووايي چې د غزل لیکونکي خپل وي د کتل لیکونکي
ول بل وي او د تپي خالق کېږي وي عالي هند القیاس ولي دا
به د مزاج پیدا کولو د پوره پړاو قې حربه او وسیله وي
او هغه مزاج چې نېغ په نېغه د یو انسان یا د یوې طبیعي
جذبات او احساسات زخمي کوي. د ادب د اعلى او رفیع
منصب سره هېڅ سمون نه لري.

تر څو پورې چې د ابي ایسا کو هاینکو د مضمون نگار
بناغلي شتاق مجروح د یو بل ملګري ددې احتجاج تعلق
دے چې ګڼې چارې ته 'قصیده' ربايي او تپه څه مړه
شوي خو نه دي چې لیکونکي چاپاني صنف هاینکو لیکي.
دېرې ځایه په دې چې یو هاینکو لیکونکي هم دا نه
وي وېلي چې څوک دې په ګوته شوي دغې اصنافو کېږي
طبع آزمای نه کوي ددې اعتراض نوعیت ټیټې داسې دے که
چې څوک اووايي چې لوبغاړي دي کرکټ، هاګي، جناسټک او
سکواش وغېره نه کوي. بلکې ددې په ځای دې کشتي
میرغې کېږي او ګولي وښه وغېره کول شروع کړي چې
چرته روایت یې ختم نه شي. بله لویه د افسوس خبره دا
ده چې د "هَذَا مَا كُنْزٌ" غونډې د ضمیم تحقیقي کتاب
لیکونکي بناغلي شتاق چې د کوم ملګري په حواله خبره کړي

د. نو د هغه هېڅ نوم، ادبي حیثیت او درک یې نه دے په
ګوته کړې چې د تحقیقي اصولو خلاف او ادبي دیانت نه
تېښته ده. زما په خیال دغه رنگ بناغلي شتاق مجروح د
یو فرمې کردار په خوله کېږي خپله ژبه ایښې ده او په
یوې تراشې شوي مجسمه کېږي چې د هاینکو خلاف خپل
ذاتي جذبات وړاندې کړي دي خو سره څه اووايي زمونږ
قايي مزاج داسې جوړ شوی دے چې مونږ مړي را ژوندي
کولو او ژوندي وژنو.

پروفیسر بناغلي داورخان داود په خپل یو مضمون کېږي
د هاینکو او تپي د هیئت د اختلاف په حقله لیکي:
"ځنې محققین د تپي د هاینکو سره نږدې تعلق
په ګوته کوي څوک وکتی شي نو بنیادي لحاظ
سره دې دواړو کېږي د هیئت په لحاظ دېر زیات
فرق دے. هاینکو د چاپاني ادب یو مشهور صنف
دے. لکه د تپي ددې د خصوصیت او مقبولیت
راز هم ددې په اختصار او جامعیت کېږي دے
خو هاینکو کېږي صرف درې مصرعې وي. رومی
مصرعه کېږي پنځه، دوهمه کېږي اووه او درېمه
کېږي پنځه سوقي اهنگونه وي یعنې دا ټول نظم
او ولس سوقي اهنگونه لري. رومی او درېمه
مصرعه یې برابره او هم قافیه او دوهمه یا منقضي

ي د دوو صوتي اهيگونو هومره د دوي فته
اورده وي يعنې هايگود هيت او موضوع دواړو
په لحاظ د مخصوص شرائطو پابنده وي .
د هايگود صوتي اهيگ نظام د بحر متقارب
ددې ارکانو مطابق کېدې شي

$$\left. \begin{array}{l} \text{فعلن فعلن فع} = 5 \\ \text{فعلن فعلن فعلن فع} = 14 \\ \text{فعلن فعلن فع} = 5 \end{array} \right\} 14$$

خو ددې برعکس د تپې د دوو مصرعو د صوتي
اهيگونو يا ملي اوازونو ترتيب په دې ډول دے
۲۲ = ۱۳ + ۹ نه

د پروفېسر صېب فرمودات په سرستړگو خو چېرې
نېکېر تيا کافي په کېنې محوسېږي او يو ځای نيم کېنې په
کېنې د تحقيقي سپرې خلاف د سهولت احساس هم پټا
پټو نه کوي ددې نه علاوه د هغوي د حوالې دا ليک يو فني
تيسرک سره هم مخ شو دے .

معلومېږي دا چې پروفېسر صېب د هايگو هيټي
ادلون بدلون ساختياقي تبديلي او ټکنياي ارتقاء په
نظر کېنې نه ده ساتلې گنې نو هايگو به ي د اوولسو چپو
او ۵ - ۵ - ۵ د ترتيب په حکمي او حتي تقسيم کېنې نه
داوسله يا اهم ممکنه ده چې دې سلسله کېنې پروفېسر صېب

بېخي رجعت پسندانه ادبي ذهنيته لري چې د هايگود صنف
نه د يو خاص مکتبه فکر ټاکلې شوي قيود او حدود نه
پورته کول غواړي . گنې نو د جاپان وېرېنه هايگويکونکي
باشو او ورستو ناقدينو چې ماسولو کاشيکي په کېنې
اهم دے . دغه ترتيب حرف اخر نه دے کېنلې او بيا په عالمي
ادب کېنې د يوې مصري ، دوو مصرعو او درې مصرعو هايگو
ليکلو تجربې هم شوي دي . کېدې شي پروفېسر صېب ته هغه
د انتقادات قابلي نه وي ښکاره شوې ولې بيا ي هم وضاحت
لازمې پکار دے .

بحر حال پروفېسر صېب چې د هايگو دپاره د بحر متقارب
د ارکانو کوم ترتيب منلې دے او په مثال کېنې ي د هايون صياد
صېب کومه هايگو وړاندې کړې ده . دواړو کېنې هېڅ تړون
او نسبت نشته ، هايگو په پښتو ژبه کېنې ده چې د زميه
اوزانو دغې قمونو سره هم اهيگي نه لري او مطلق د
بحر متقارب په بنودې شوي بحر نه مقطع کېنې حکله
چې د پښتو ژبې او هايگو ځانته يو مزاج دے او د هغې
په دغه تجويز شوي بحر باندې بېخي تقطيع نه کېږي .
هايگو ده .

هردر ي نوم دے
په مينه نه پوهېږي
ساده ماشوم دے

بله اهم خبره دا ده چي فعلن فعلن فع به اصل کښي
پخه نه بلکي شپږ ارکان يا اصوات لري فع به دوو حرکتو
اډانه لري البته چونکي به فع کښي د فني اصطلاح ترغه
سبب خفيف د نو په خاني موقعو پکښي يو حرکت
او غورځښتي خو هميشه داسي نه وي اوس که څوک د
پروفسر سبب به کوته کړي شوي دغه اهنگونه راجمع
کړي نو شمېر به يې اوونئ نه بلکي شل وي. ددې ټول بحث
مقصد دا ده چي پښتو هايکو د غږ فطري قدغنونه به
غار کښي د لکه کول نه دي پکار. اوس که څوک په دغه
جا پاتې ساخت کښي هايکو ليکي که په متوازي الاضلاع
هيئت کښي که مردف او مقفي هايکو ليکي که ازادي او
معرا هايکو پابندي پري نه دي لگول پکار ځکه چي پښتو
ژبه يوه داسي ژبه ده چي د وسيع المشرقي او وسيع القلبي
با وصف غږ فطري اصنافو او هيئتونو له په زړه کښي
چرته هم خا نه ورکوي لهذا د هايکو هغه ساخت او
هيئت به پاتې کښي چي پکښي د پښتو ژبي د مزاج رعايت
اوساڼ شي که څوک ورسره اتفاق کوي که اختلاف.

بناغلي پرېشان داودزې ليکي:

"د بناغلي اظهار دا هايکو مي ځکه د دري مصرعه ايزو
نظمو په نامه يادي کړې چي دلته هم په هره يوه هايکو
کښي يو پوره مضمون خا نه شو دے"

زه منم چي د ژوند او ادب په حقله د بناغلي پرېشان
يو ځانگړې نقطه نظر دے. بيا هم د هغوي د منقوله راڼي
نه ددې غلط فهمي خورېدو اندېښنه ده چي کښي به
هايکو کښي پوره مضمون نه بيانېدې، بلکي هايکو د نيمگو
مضمونونو يو ت او ورک تصوير وي. ممکنه ده چي د
هغوي دا خيال نه وي خو په ليک کښي يې دې طرفته د
پام گرځولو ښکاره احتمال موجود د په دې موقعه به
دا خبره کول هم يې ځايه نه وي چي کښي د هايکو بندي
طور سره د فطرت د مصوري او تصوير کشي نه عبارت
دے دا حقيقت دے چي د تن هايکو کښي ارتقائي مرحلې
تر سره کړي دي او د فطرت د بنائته منظرونو د تصوير
کاري نه علاوه يې د انسان د داخلي کيفياتو او لاشعور رانځ
انځورونه هم رانکلي دي او د ابهام او وضاحت له امتزاج
يې د داسي گڼ اړخيزو نفياتي حالتونو نه پرده پورته
کړې ده چي تخليقي امکاناتو يې د ساسي تجربو لاري پرانستې
دي او داسي هله کښي چي په هايکو کښي دي پوره
مضمون يا د موضوع واپړه غوښتي په فني چاپکد سټي
سره هم اهنگ کړې شي. لهذا يوې ښه هايکو کښي د
مضمون د نيمگو تيا خيال سره اتفاق نه شي کېدے.

پاتې شوه د بناغلي پرېشان سبب دا خبره چي هايکو
ته دري مصرعه ايز نظمونه وايي نو په دې سلسله کښي

عرض دے ڇي هر دري مصره اين نظم هاييگو نه وي حڪه
ڇي د هاييگو خيل داسي ساختياي کپه وره نفسياتي ماهيتون
تکنيکي غوڻيتي او داخلي اڀخونه دي ڇي عام دري مصره اين
نظمونه ڏي په اسانه نه شي زغملے .

د مېرمني سلسلي شاهين خيال دے ڇي هغوي ټپه
واوري نو دا اطينان ورته اوشي ڇي خبره سرته اورسپه
خو د هاييگو د اورسپد ونه پس ورته داسي محسوسپي
ڇي څه خبره لاپاتي ده او يو قسم د تندي او تشنگي
احساس ورته کپي ڇي .

چونکي مېرمني سلسلي شاهين د روحي سندرو
سلسله کپي په پښتو ټپو راټولولو کپي بلا وخت صرف
کپے دے او دغه رنگ دغي خوب اولسي صنف سره ڏي نوره
هم زياته وابستگي او تړون پيدا شوه دے حڪه ورته
داسي احساس کپي . کپدے شي که هغوي د هاييگولو ستلو
له هم ډېر خپل قيمتي وخت ورکړو نو د تندي او نيمگړتيا
احساس به ورته بيا نه کپي او د هاييگو په سلسله کپي
به د خپل زور موقف نه لاس په سر شي . حڪه ڇي
کوم شين ونه عموماً په عادتونو کپي راشي نو بيا زيات
اپيل کوي .

بله دا ڇي د هاييگو تيکنیک هم څه دا رنگي دے ڇي
ځني سلسلي شعوري طور سره د 'ايهام' ، 'ابهام' يا اخفا په

درشل پرېږدي ڇي د دوستونکي ذهن پخپله ددغو سلسلو
کپي رځپلو کپي رايو ځاے کپي البته دا رعايت پکپي لازمي
ساقي ڇي څه داسي کپدي توري يا نکتي پکپي پرېږدي ڇي
په تصوير جوړولو کپي مرستيالي ثابت شي . او د مضمون
د نيمگړتيا احساس په ورستو او تمبوي .

په دي لپ کپي دا خبره هم کپدے شي ڇي ځني اصنافو
ته د ځاني خلقو زيات ملان او رجحان وي نو که چاته
داسي محسوسپي نو څه د فکر مندي خبره نه ده او
نه يو صنف ته د زياتو ورماتېدو نه دا ثابتپي کپي
ڇي هغه دي خامخا مافوق الاصناف او گړخي . هغه که ټپه
وي که هاييگو .

بناغي رحمت شاه سائل منب د بناغي اسماعيل گوهر
په شعري مجموعه مڪا (ڇي) د پښتو ژبي اولني د هاييگو
مجموعه ده) د هاييگو د صنف خلاف خپل کوم خيالات
څرگند کړي دي . د هغي لب لياپ دا دے ڇي کپي اسماعيل گوهر
خپل گڼ شاعرانه خيالات په دغه پېر په کپي ضائع کړيدي .
د حېرانتيا خبره دا ده ڇي بناغي سائل اخر دا حڪه منلي
دي ڇي کپي تخليقي روح د يو مخصوص ظاهري کاليوت پابند
او محتاج وي او که د يو معلوم هيت په چوکاټ کپي تخليقي
جذبې خپل اظهار او سکري يا له ځان سره د رائج اصنافو
نه بيل څه شکل راوري نو خپل افاديت به او بيايلي . د

د سائل صيب خيل ذاتي تاش خو ڪبد ۽ شي خو منل شوء
حقيقت داد ۽ ڇي هر روح د خدا ۽ پاه قدرت د جوسي
خوبنده او انتخاب پخبله کوي نو معقوله خبره دا ده ڇي
هر تخليقي روح دي د خيل نوع فطري امتزاج ته پريغودل
شي گني نو مصنوعي اختلاط به ۽ له برمه او غورخوي.
مقصد دا هم نه ۽ ڇي فني حڪمت عملي نه دي کار نه اختي
ڪبي. بحر حال ڪه يو تخليقي غورخونگ د هائيگو پيرايه
کني ڄان بیکاره کول غواړي او جبراً ۽ څوک د غزل
چاربتي يا ٽپي فارم يا سانچي ته اڀول غواړي نو داسي غير
فطري او خطرناڪ به وي لکه ڇي د معمول خلاف ماشوم ٻي
له ڇه ضرورت نه پاه لوءِ اڀرشن پيدا کولو له ترجيح
ورکي شي.

تخليقي جوهر خو د ملغري پاه مثال د ۽ هغه ڪه هره
پيرايه او هر چرته وي خيل قدر او قيمت نه ورکوي. البته د
جوهر ۽ نظر موجودگي پکني بنيادي شرط د ۽ مشرانو
وڻي دي ڇي لعل پاه اير وکني نه پتپني ڇکه زه دا دعوي
کوم ڇي د اختلافاتو او مخالفتونو ايري به د هائيگو لعل ڪله هم
پت نکر ۽ شي خو شرط پکني داد ۽ ڇي د هائيگو پهرستو
د يو لوءِ تخليقي روح انکازي راپورته ڪبي. ورسره دا
خبره هم زياتوم ڇي هائيگو شاعرانه خيالات نه ضائع کوي.
بلکي بقا او دوام ورته ورجيني. ڪه داسي نه ۽ نه نو د سائل صيب

د تنقيد نه پس به چاهم هائيگو نه ۽ لکي خوشتابته شوء
ڇي د خيال لوڙوائے، د جذبي افانيت، د ژبي د نزاکت ادراک
او شعور او د تخليقي د زبانه چاودون تحريڪي ڪه پاه هر
صنف کني وي د خپلي لاري خندان پخبله لري کوي او
بيا دا هم ده ڇي سپر ۽ خود خپلو واليه رنگونه پاه سبب
سپر ۽ وي اوس ڪه څوک وايي ڇي د ڪلاب د ڪل ويدي دي
پاه هر ڪل کني پيدا شي گني نو ڇول ڪلونه پاه د خپلو
همه نکهتونو باوجود ضائع يا ورک شي نو څومره ڇي
خايه به وي.

محترم بنا غلے اباسين يوسفز ڇي پاه خپلي شعري
مجموعي ”غورخونو“ کني ۽ د خولي د خوند د بدللو
دپاره هم يو ٽپي قدرتي لعل ڇائے نه ۽ ورکي ۽ خو
بيا هم د ٽپي د مدافعينو پاه صنف کني او در بدل غواړي
(اگر ڇي زما پاه خيال پتاه دوسره قوي صنف د ۽ ڇي د چا د هنج
قسمه د دفاع ڇه حاجت ورته نشته)

بنا غلے د ورځ پانډه مشرق پينور پاه يو ڪالم کني د
”هائے کيول“ د سرخط لاندې د هائيگو خلاف پاه داسي
استهزائي پيرايه کني خپلي وسوسي څرگندوي. ليکي:
”هائيگو کي مٿاس سڄي انکار نهيس..... ليکن پشتو عوامي
ادب ميں اس سے زياده شگفته روح پرور اور پرمغز صنف
سخن ٿي موجود هيء. ٿي ڪه مختصر ترين پيرائے ميں جس

زما ٻه خيال بناغلي اباسين ته ددي خبري علم ضرور
پڪار وڃي ڏاڍا فوڊ بقاء ٻه ورستو يو زوراور تخليقي
قوت موجود وي اوڪله ڇي هم يو صنف ڏ تخليقي جوهر نه
عاري شي هغه ڪه ٻڌه، چاربتنه، قصيده او هايڪو وغيره
هر صنف وي بيا خپل وجود برقرار نه شي ساقلي اوس
ڪه ڏيو ڀنٽون شاعر تخليقي زور ٻه ٻڌه ڪنبي ژوند راپيدا
ڪوئي شي نو هم ڏ هئي شاعر ڏ تخليقي قوت نه به اخر بيا
ولي ٻه هايڪو ڪنبي ساه اوڃي - ددي باوجود ڇي هنج تخليقي
جبر او غير فطري قدغن پري هم نه وي لکول شوع - بحر
ڪف زه بناغلي اباسين ته داسي گني شمير ٻڌي ٻه گوته ڪول
شم ڇي هنج ادبي بنگلا او عوامي ڪشش پکني نشانه اکر ڇي
شوڪ به ورته هم ڏ ٻڌي وسلون انڪار اونگري. اوس ڪه
محض ڏ ٻڌي پيرا يه ڏ تفوق معيار ڪول ڪيڏي نو داسي به

ولي ڪيڊل - مقصد دا ڇي ڌ تخليق جو هري قوتون ڌ ادب په
هره ڄاڻگه ڪبي ڌ ڄان بڻڪاره ڪولو توان لري - اوس ڪه ڄوڪ
نمر په ڪوته پتول غواڙي نو ڄوڪ به ورته اخر ڄهه اوواڻي -
بناغلي اباسين په ڀهه ڪبي ڌ تغزل ڌ موجودگي دعوي
هم ڪوي ڇي مناسب نه ده - په اصل ڪبي تغزل ڌ غزل سره تر لے
وصف دے لکه ڇي ڄرنگ په رباعي ڪبي تر بے په تشبي ڪبي
تشبب او عقل سره ڌ تعقل نسبت وي - هم دغه رنگ په غزل
ڪبي تغزل وي اوس ڪه بناغلي اباسين دا نه و بل غو بڻدل ڇي
په ڀهه ڪبي تب تب يا ڀڀڀ وي نو بڻه په سهولت ڀ دا و بلے
شو ڇي په ڀهه ڪبي ڀي انتها خود والے او شعريت وي - ملڪه
ده ڇي ڌ بناغلي اباسين په دي حقله خپل ڄهه ڄاڻتہ منطق
وي - هڀي ڄوڪه ڄوڪ تغزل ثابتول غواڙي - نو په ڪافي
هوا ، چينه ، اواز ، ڄواڻي او مينه وغيره وغيره ڪبي به ڀي
هم ثابت ڪري ولي هڻج علي اوفي اعتبار به ورته نصيب
نه شي - بحر حال ڌ بناغلي دي خبري سره ڄو قطعاً اتفاق
نه شي ڪيڊے ڇي ڌ هائيڪو دي اومرو دري مصرعي وي - بايد
ڇي هغو ڀي ڌ هائيڪو هڻي ارتقاء په نظر ڪبي ساڻي وه - بله
ڌ تعجب خبره بناغله اباسين دا ڪوي ڇي ” ڀهه ۹ + ۱۳ ڪي بحر
میں هوتا ہے “ ڪيڊے شي ڇي ڌ بحر ونونه ڌ بناغلي مراد ڌ
ڀهه سلايونه يا ڇي وي ولي ڌ اردو ڀي روزمره او محاوره
خو دي جملي ڄهه بل تعبير وړاندې ڪوي اودا غلط فہمي

بناغلي اباسين د فيثاغورث په حواله د ۲ (دوو) هندسه
تخليقي گڼلې ده. او د هغې بي خايه اطلاق يې په شعري اصنافو
كې دے. اوس خداي دې نكړي كه چرې داخبره او منلې
شي نو پستانه به د خپلو گڼو شعري او نثري اصنافو نه
لاسونه اوويښي. بناغلي دا هم وايي چې تپې له په هايكو
طلاق وركول غلمندي نه ده خو سوال دا راپيدا كېږي
چې اخر هايكو ته د تپې مېړه يا خاوند وېل كومه
هوبڼاري ده ځكه چې د طلاق د استعمال حق د لارې لاروي
ته نه وي حاصل. بلكه اهمه خبره په دې سلسله كېږي دا
ده چې اباسين صېب د تنقيد په جوش كېږي دا هم هېر كړي

[illegible]

زڪا منم جي تشبيهه چرته هم ٿا مننه وي خواب سين صيب
 جي د شعري اصناف و تقايل دپاره کومه غير ادبي او عاميانه
 تشبيهه راوڀڙي ده - سنجيده ذهنونه به پري ضرور بيد
 وائي - خاصڪريه تشبيهه کٽي جي د متعلقا توکومه سلسله

پرانستلي شوي ده يا کومه تشيالي پدرايه خپله کړې شوي
 ده د تفصيلاتو باوجود بي حايه او ناقصه ده. خو که چرې
 له ساعت له ورسره اتفاق هم اوکړ شي نو ښاغلي اباسين
 به دا حقيقتونه څنگه په شاتمبوي چې د رکشي سفر د
 موټر ساينکل د سفر نه زيات محفوظ او د عزت جوگه وي.
 ځکه چې رکشه کښې د پردې پوره پوره انتظام وي او دا
 صفتونه په موټر ساينکل کښې نشته. ښاغلي اباسين وايي
 چې په موټر ساينکل د درېو نه زياتي سوري هم سفر کول
 شي. او رکشکښې دا گنجائش موجود نه وي. خو ښاغلي دې
 ماته دا اووايي چې اخرداسې کوم ضرورت د چې په موټر
 ساينکل د درېو نه زيات کسان سوري او که چرې داسې هم
 اوښي نو ايا خلقوته به هغه کسان بسوي يا کم از کم اواره
 گرد نه ښکاري؟ زما په خيال د کالت د ډگرې تر لاسه کولو
 نه پس ښاغلي ته دا علم ضرور پکار و چې په موټر ساينکل
 د گنجائش نه زيات تنان سورېدل يو قانوني جرم د
 خو ښکاري دا چې په داسې مثالونو وړاندې کولو ښاغلي
 اباسين ټپه چالاني کول غواړي. چې زه ورسره اختلاف
 کوم.

محترم ښاغلي اباسين دا هم وايي چې هاييکو د ټپې
 کره مېلنه ده. او مېلمانده څوک د کور مالکان شي جوړول
 زما په خيال داسې سوچ نه صرف تنگ نظري ده بلکې

د پښتنو د تاريخ، تهذيب او د رواياتو نه هم د لاعلي
 ثبوت د. ځکه چې پښتنو کره که د سر دښمن هم پناه
 واخلي نو پښتانه ي په خپله توره او په خپله وينه
 حفاظت کوي هم دغه مزاج د پښتو ژبې د چې يو ځل
 کوم صنف خپل کړي نو بيا ي نه پردې کوي. او س که
 بالفرض ټپه هاييکو د کور مالکه جوړه کړي نو دا خو به
 د ټپې اعلي طرفي وي او دغه رنگ په ټپه نوره هم د
 قدر وړ او گرځوي. حالانکې حقيقت دا د چې د هاييکو
 وجود د ټپې دپاره پيراساټ parasite نه د. بلکې
 هاييکو د جهد للبقاء په سفر کښې ځان له نوي نوي
 منزلونه لټوي. چې د ځنې استثنائي صورتونو نه
 يو اړخ ته ټپې سره هېڅ مشابهت او مماثلت نه لري بلکې
 د ماورن سنسبلټي او جديد حياتو په حواله هاييکو د
 ټپې نه څو قدمه وړاندې روانه ده. ځکه خو د ښاغلي
 اباسين د ضد هم بڼې بي حايه د چې گڼې د ټپې په
 موجودگي کښې هاييکو خپل ځان ژوند نه شي ساتل
 په دې حقله د ښاغلي زېږ حشرت دا تجزيه د لوستو جوگه
 ده. يکي:-

"خه موده وړاندې زمونږ پښتو ليکونکيو د ژرگه
 "خريکه" "ترايلي" او هاييکو غوندې نوو
 صنفونو باندې خپله طبع ازمايي شروع کړې

ده. او ځپلي کله يې توانايي پرې صرف کوي لکيا دي.
دغو اصنافو کښې "خريکه" او "ترايلي داسې و
چې خپل وجود کښې د توانايي د فقدان له سببه
يې په وړاندې سفر جاري ونه ساتل شو
اولاي په سپر کښې پونډې نه ده وېشلي چې
خپل منطقي انجام يا طبيعي مرک سره مخامخ شو
يو اځي "هاينکو" داسې تېر او تند جاپاني صنف
و چې په پښتنه خاوره کښې يې خپلې جرړې
مضبوطې کړې. دا جاپاني صنف د خپل
مخصوص مزاج، طرز او کړه ورکه حامل وو. ولې
دې په ځانگړو کښې پښتنو شاعرانو د پښتون
بوتي قلمونه وگلول او نن دغه بوته وده کوي
او د يوې تنه ورې وې شکل اخلي. د پښتنو
سترگو ته يې داسې رنگارنگ ګلونه سپردلي دي
چې بڼا ته او سيمکار ته يې سترگې پرېښي. ۱۵

بڼا ځله اباسين په خپل کالم کښې يو عجيبه خبره دا

هم کوي. ليکي:

"میں ادب کے ادنیٰ مفتی کی حیثیت سے یہ فتویٰ جاری کر رہا
ہوں کہ پشتو ادب میں ٹپ کے ہوتے ہوئے ہائیکو کی بدعت
کی چنداں ضرورت نہیں ہے۔"

مګران بڼا ځله دنته يو وارې بيا تيسدک شوه دے. ځکه چې

اول خو په ادب کښې د مفتیانو د سره جوار نه راپیدا کېږي
ادب ته شریعت کورې خونې دے او که چېرې د بڼا ځلي دا
ارمان وي چې کښې هغه دې د ادب وړې مې مفتي او منلې شي نو
بيا پکار نه وه چې ځان ته يې د ادبي مفتي نسبت کېږي و
ځکه چې دغه رنگ انګار او افتخار دواړه رايو ځای کېږي
او دا عمل اجتماع ضدین ګڼل کېږي. دا حقيقت دے چې د
اعليٰ د تلازمې او د علم د وصف نه سپو مفتي مفتي کېدے
نښه شي. مګر ده د مفتي اعظم د منصب په وجه بڼا ځلي
ددې غلط فهمی بنکار شوه وي او دغه رنگ ترې د ادبي
مفتي دا بې لارې کوونکې اصطلاح سرزښتوي وي. بيا هم بڼا ځلي
ته دا پته لګېدل پکار وه چې د ادبي مفتي د نسبت سره فتویٰ
د منلو او حجت قابله نه پاتې کېږي. خو زما په خيال مګران
بڼا ځلي اباسين لوستونکو ته دا وېل غواړي چې ما هر څه
فرمايلي دي يا زه چې هر څه فرمايم. هيچرې يې هم او نه
منی. يا دا هم کېدے شي چې بڼا ځلي اباسين د ادبي او مفتي
ادبي مشورو ورکوونکي ته د ادبي مفتي تائيد ورکوي.
والله اعلم بالصواب.

بيا هم زه نه پوهېږم چې بڼا ځلي اباسين هائیکو ته
بدعت په کوم خيال وېلي دي ځکه چې د تخليق عمل يو
مقدس او سپېڅل عمل دے. او هر کله چې هائیکو د تخليقي زړه
چاودون رازېږېدے يو ژوندے شعري صنف او ګرځېدو

نو بيا ولي بناغلي اباسين چي خيله هم د لغت د حرمت منون
دے دا ناروا خبري کوي خوداسي بنکاري چي په گسران
بناغلي د بدعت معني په سم ډول نه ده منکشفه شوي
او د تفهيم په سلسله کښي د ذهني انقباض او عدم سهولت
بنکار شوي دے.

د ساهو ليکونکو د خپلې شتم پرېل دوه زرم د روداد
ترخه بناغلي واکور راج ولي شاه خوک صېب دا سوال راوچت
کړو چي لکه څنگه پټه په موسيقي کښي خپله ځانته يوه
پېژندگلو دري ايا هايکو هم په پښتو موسيقي کښي ځانته
يو داسي پېژندگلو او ځانگړي آهنگ راپېدا کول شي او
که نه.

د بناغلي واکور صېب په خدمت کښي عرض دے چي
موسيقي او ادب دواړه ځان ځانته ځانگړي دي - عموماً
هنرمندان او نقادان د موسيقي شمار په لطيفو فنونو
کښي نه کوي. او ثانوي حيثيت ورله ورکوي. نو اوس
که چري هايکو د موسيقي په زير وېم نغه نغه نه شي نو
بيا هم د هنري په ادبي مقام کښي هېڅ کس نه راځي. دويمه خبره
دا ده چي هايکو هم غنايت لے، آهنگ او رد هم دري نو
هېڅ وجه نشته چي سازونو سره دي هم آهنگي پېدا نه
کړي په دي سلسلې کښي د بناغلي محمد اياز غزل او بناغلي
شکيل ناياب هايکو د شال په طور وړاندې کېدے شي چي

د زېږه رايکو نكي موسيقي د تشب و فراز سره ئي راز و
نياز کړے دے.

د ذکر شوي روداد مطابق بناغلي واکور راج ولي شاه
خوک د اخیال هم بنکاره کړو چي هايکو په پښتو کښي څنگه
خوښېږي او مقبوليت ئي بيا موندلے دے چي په پښتو
اولسي ادب کښي ددي سره تره درونکي صنف شته. اوس
تعميقي پکار دے چي هايکو پښتو ادب ته د جاپان نه راغلي
ده که نه جاپاني ادب ته د پښتو ژبي نه ورغلي ده. ولي
بناغلي قلندر مومند ددي خيال سره اتفاق او نکړو او
څرگنده ئي کړه چي هايکو د جاپان يو معروف او منلے
شوي شعري صنف دے. لهذا نه دي پکار چي موندې
د هر راتلونکي صنف جرړي په خپله خاوره کښي د
لتول ضد اوکړو. او بيا په داسي صورت کښي چي هېڅ
قرينه پرې دلالت هم نه کوي. زما په خيال د بناغلي
قلندر مومند راي په دي ډېر کښي ښخي درسته ده. ځکه چي
هايکو د جاپان د اوږد نظم هاي کاي نه په تجرباتي بنيادونو
راپېله کړي شوي ده. که چري دا ووېلے شي چي د هايکو
جرړي په هاي کاي کښي دي نه چي د پښتنو په اولسي
ادب کښي نو مناسب به وي ولي بيا هم که په دي سلسله کښي
څوک تعميقي کول غواړي نو قدغن پرې نه دے گول پکار.
مکنة ده چي دغه رنگ مڼي اکشافات مخي ته راشي.

زۀ منم چي د ټپي غند نه کول خيالي تمذيبي او ثقافتي جرړي غوڅول دي. يو باشعوره فرد به هم داسې نه وي چي داسې به او غواړي خوزۀ دا هم نه غواړم چي هائيگو دي د پښتو په مېله دوسته سيمه بي له خۀ جرړه رسمي او بي له خۀ گناه سنگار کړي شي. اول زما خيال ؤ چي د هائيگو او ټپي موازنه او مقابله غېر فطري ده. بيا ئي سوچ او کړوکه چرته به دي بهانه د پښتو تنقيد چولي د بېش بهامغلرو نه ډکېدې شي نو قباحته به کيږي نشته. چونکي د هائيگو په فني او فکري ارتقا ماته خپل مضمون "د پښتو ادب کمپيوټر هائيگو" کي تفصيلي خبري کړي دي نو بي حايه به نه وي که د پښتو ټپي په حقله م خۀ اووايم.

دا حقيقت دے چي د ټپي کني توصيفي اړخونه شته خو خني خويونه ئي داسې هم دي چي د تجربې او ارتقا بڼي توان نه لري او په ذهنونو يوه سترې کوونکي خاموشي خوري. د مثال په طور هره ټپه د "يا قربان" يا "لکه زار" نه شروع کېږي چي د دوستونکي يا اورېدونکي په وينه کي د يکسانيت زهر خوري. او ددغي ډانگورو د ملاتړه بغير يو قدم هم وړاندې نشي تلي. البته خني پوهان "يا قربان" د ټپي لازمي جز ونه مني. بحر تقدير ددغي نزاغي اړخ نه يو طرفته دوېده خبره دا ده چي ټولي ټپي په يو

واحد، متعين او معلوم وزن او اهنگ کيږي وي او په هېڅ حال کي د خپلي ټاکلي شوو اوازونو دائره يا حصار نه شي ماتوله. او د خپلو سرونو له جادونه شي راو تلي چي زما په خيال د ترکييت يو رنځ دے.

بناغله پروفېسر داوړخان داود ليکي:

"د ټپي خپل يو محسوس او محسوس هيت Form بحر يا اهنگ (Rhythm) دے چي په يوه نيمه

مصرعه کي يو ډېر اوږد او طويل مفهوم بيانوي." نه پوهېږم چي بناغله داود صېب د يوې نېي مصري په ذکر کي "يا قربان" په خۀ معلمت نظر انداز کوي. بحر نوع زۀ منم چي په معنوي اعتبار ټپه په کوزه کي د سمندر بندولو اعجاز دے خودا هم حقيقت دے که يوه ډېره ښائسته پېغله هم وي او يو رنگ جامه اغوستل ئي وظيفه کړي وي نو د ظاهري لباس يکسانيت به ئي د ښائت ډگڼو اړخونه نه د ذوق او دلچسپي سترگي بل اړخ ته واړوي اوس که هم هغه پېغله د وخت د تقاضو مطابق د نوي فېشن معقول او رنگارنگ جامي واغوندي نو د ژوند شومره سپرلي به ئي ښکلا کانونه کچکول په لاس او درېدل غوره کړي. نو بايد چي د هائيگو منکرين او مخالفين د اصولي سياخونه قطع نظر خپل قيمي وختو بي حايه د ټپي په وکالت او د هائيگو په مخالفت کي نه

ضائع کوي. بلکې ټپه دې د نوو، مناسب تجربو سره اشنا کړي او داسې هڅې، داخلي او خارجي تجربې دې په کښې او کړې چې د فکري رفعت سره سره پکښې په هڅې او ساختيايي سطحې هم دا صنف د تنوع سره مخ شي. خودا کار ډېر رياضت، لوسته سوچ او هنرمندانه جرأت غواړي. کېدای شي چې ځانې پوهاند دا هم اووايي چې د هڅې تجربو او تنوع دا عمل به د ټپې پېژندګلو ورکه کړي. دا هم ممکنه ده چې يو نقاد خوله راپورته کړي چې د ټپې خپل خاص او معلومه وضع د ټپې د بقا او استحکام ضمانت دے او دا چې دا خاص رنگ په ذوق او ذهن بېخي د ستومانۍ لري نه راوړي خو زما په خيال په دې ماورن اړخ کېنې به دا قسم خيالات محض يوجذباتي رد عمل وي يا دعادي نشيې د اضطراب کوکه به ورته وېل زياته بڼه وي. ماته پته ده چې کاسه په ځانې پړوت وي نو دروند وي خو هوښياران دا هم وايي چې اوبه په ځانې اوږېږي نو ډنډه شي او بيا تخليقي اصناف د کافي د جبرود خاصيت نه، بلکې د اوبو د روانۍ او تحرک د ځويونه په خپلو ژوندي اوسي. ځکه زه غواړم چې په ساختيايي اعتبار هم په ټپه کېنې د بدلون مناسب تعريکونه راتلل پکار دي. ددې وضاحت سره چې دا به د ټپې د ارتقا هڅې وي نه چې د ټپې د انقطاع. اوکه چېرې دغه تجربې د ټپې د روح سره

متصادم نه وي. نو لازماً به خپلې پېښې مضبوطې کړي. ګڼې نو په بل صورت کېنې به ې ادب پخپله د نامقبوليت فصله واوړوي.

دا هم حقيقت دے چې ځانې نوي شاعرانو په ټپه نه صرف تضمين کړے دے بلکې ورله ې د يو مستقل صنفې شکل ورکولو هلې ځلې هم کړې دي. بيا ځلې سعيد گوهر ددې فارم او هڅې تعارف، په دې ډول کوي.

"دا د ټپې د روميۍ مصرعې نه شروع شي او په درېمه مصرعه ختم شي. ددې منځ ترمنځه شپږ نورې مصرعې چې د ټپې مضمون سره تعلق لري هم وي. اول شعري د ټپې د اولنۍ مصرعې سره هم قافيه وي. د دويم شعري دواړه مصرعې ې خپلو کېنې هم قافيه وي. دا ددې صنف اوله برخه ده. ددې وزن د ټپې د روميۍ مصرعې مطابق وي. دې نه پس دويمه برخه کېنې څلور مصرعې سره د ټپې د آخري مصرعې وي. دا دواړه د ټپې د مصرعې سره مترف او هم قافيه وي ددې وزن هم هغه وي چې د ټپې د آخري مصرعې دے." مثلاً:

اندېښني مه کوه جانانه

دا خو دي باسي له جهانه

دا به دي کور جوړ کړي په زړه کښي

ستا د گومل په ښاريه کښي

خان ترې ساته بخښي او بده لري لاسونه

کړي به خازه ستا د رخسار تازه کلونه

حکله خي وایم چې دېر مه کوه غمونه

اندېښنو خوار کړل تر شود و سپين بشرونه

لوستونکي دي پخپله فصله او کړي چې په دي تجربيه

کښي ټپي د محبوبي د قلا صورت اختيار کړي د او که نه

او دا هم چې دي شکل ته تجربيه وېل پکار هم دي. زما په

خيال دي عمل د يو نوزاييده صنف د تعارف په قربان کار

ټپه قرباني کړي ده. حکله چې په ښودلې شوي صورت کښي

په ټپه کښي د داخلي تجربې او هليتي تنوع هېڅ نموني په

لاس نه راځي او د ټپي خپل شناخت پکښي هم ورکېږي.

(لهذا تجربه محض د تجربې دپاره نه ده پکار بلکې د يو

صنف د پرمختگ خيال پکښي ساتل لازمي پکار دي.)

هم دغه حال د ښاغلي سهيل خټک د مجموعې ټپه ايز

هم د د مستقل عنواناتو تر لاندې ازاد نظمونه ليکلي

شوي دي او اخري دوه مصري ټي د ټپي وړميو مصرعو

سره په قافيو کښي تړلي دي او بيا يې د يوې ټپي په تړون

نظم سرته رسولې دے چې د نظم نقطه غروج يا کونکس

ورته وېل شي. خو متاسفانه زه به دا اووايم چې د

ښاغلي سهيل خټک ټپين هم د ټپي په سترگې کښي هېڅ

ارتعاش نه دے راوستل.

دغه رنگ ښاغلي راج ولي شاه خټک هم په ټپه کښي

د تجربې په خيال تر خپله حده کوششونه کړي دي. خو

دا کوششونه هم کم اوزيات د ښاغلي سهيل خټک د ټپين

سره مماثل دي.

اوس که زه دا اووايم چې دا ټولې هلې هلې د ټپي

هليتي تجربې نه دي بلکې په ازاد نظم کښي د ټپي د

پېوند کاري او قلم لگولو هڅې دي نوزيات موزون به

حکله وي. چې په داسې واره صورتونو کښي د ټپي په

قديم فارم باندې هېڅ ارتقائي اثر نه دے غورځېدلی

بلکې د نورو گټو لندو او اوږدو مصرعو امېزش د هغې

جامعيت او اختصار ته هم نقصان ورسولې دے. لهذا

دي سلسله کښي داسې تجربې پکار دي چې د ټپي د مزاج

تکمله خو وي ولي د ټپي د فطري او فني غوښتنو او

خورو ورو امکاناتو داسې نه ماتوي يعني ساختاتي ارتقا

دي د ټپي د فضائي سرحد ونونه بهر نه اوځي چې د

انقطاع حد پرې جاري کړي. مطلب دا چې ټپه دي د

خپلو کړو وړو مطابق ځان ته د نوي ادبي تحريکونو رنگا

رنگ جامي ضرور اغوندوي. خود لباس دپاره دي خپل وجود نه لندنگ کوي. هيله لرم چي لوستونکي به نه په اشاره پوهه شوي وي.

بهر حال د خپلي موضوع نه د يو خاص قسم گهرن او ځنډه کولو نه پس بېرته واپس راځم. او لوستونکو نه پوښتنه کوم چي دا بحث چي په ښه ده هايکونډ نه ده. د ټپي په موجودگي کښي د هايکو د تخليق جواز نشته يا هايکو زموږ د خاورې سره هڅه خپلوي نه لري. ايا دا بحثونه پښتو ژبي او ادب ته څه فائده ورسوله شي. او د هايکو په راتلو پښتو ادب ته اخر کوم زيان او تاوان ورسېدلې ده.

زه دا خبره منم چي هايکو د پښتو د خاورې نه لارښېدلې شعري صنف نه ده خو ولې که يو بهرني صنف د پښتون د تهذيب او کچې د ارتقا او احيا ډمه په خپل سر واخلې او ښه په ايماندارۍ سره يې خدمت کوي نو د پښتو عدالت به ورته د دغې خدمت گنداري دا سزا ورکوي چي د سرغوځولو فيصله يې صادره کړي. کله هم نه ځکه چي پښتانه د خپلو وفادارو په مرگې او ژوند ژوندي وي. ځکه خو د ځني پښتو ناقدينو د هايکو سره معاندانه رويه زما د پوهې نه بهر ده.

بهر کيف دا حقيقت ده چي هايکو په دومره لنډ وخت

کښي په پښتو ادب کښي ځان ته دومره لوی مقام پېدا کړې ده چي تصور يې هم نه شي کېدې دغه وجه ده چي ټپي چي زرگونډه کاله تاريخ لري او د پښتو ژبي زوړ او قديم زرخېزه شعري صنف ده. اکثر و نقادانو هايکو سره اوږه په اوږه اوډوله او د دواړو تقابل يې شروع کړو. زما په خيال د ټپي او هايکو موازنه پخپله د هايکو د مقبوليت او بريالۍ کېدو سندنامه ده. ځکه چي هايکو پښتو ادب ته تقريباً شل کاله اکاهو راغلي ده. چي يو ادبي صنف په دومره لنډه موده کښي خپل طبعي بلوغ ته هم نه شي رسېدلې ولې په هايکو د پښتو په سيمه نه صرف ځواني او چوڼ راغلي بلکې د يوې اندازې مطابق شپږ زره کاله زوړ صنف ټپي سره يې ناقدينو مقابله هم شروع کړه. اصولاً خود شپږ زره کاله استېلاص صنف او د شلو کالو د نو وارد صنف مقابله هم د عقل او منطق خلاف ده خو ولې که داسې کېږي نو دا د دې خبرې روڼ ثبوت ده چي هايکو نه صرف د پښتو د نفسياتو خبرياله ده بلکې د پښتانه يې د خپل ذوق ترجمانه هم مني. د دې باوجود که ځني خلق د هايکو مخالفتونه کوي نو زيات نه زيات تېر نه دا راز راڅرگندېږي چي هايکو کښي يې کچه تخليقي زور پروت ده ځکه چي کمزوري ځينې ونه عدم اختلاف باوجود هم ځان ژوند ته نه شي ساتلې زما يقين

دے دهايلگو د مکرينو پي حايه ضدونه به هاييلگو د
اسهان رفعتونه ته يوه نه يوه ورځ خامخا ورسوي دا
مبالغه نه ده بلکې ددې خبرې رڼې تخنيکي، ژور آثار او
ژوندي شهادتونه رابکاره شوي دي.

اوس که زما د خبرونه څوک دا غلط تاشراخلي چې کوي
زه هاييلگوله په ټپه قوتيت ورکوم نو د بريد به کوي.
زما خود زړه له تله دا اواز راپورته کېږي چې د پښتو
ژبې او ادب لمن دې فراخه شي او هغه ټول اصناف دي
پښتو ژبې ته راشي. چې ژبه او ادب پرې وده مومي. ذوق
ته پرې تکين رسي. ذهن ته تفريح بخښي. ضمير پرې
دابهارېږي او ژوند پرې روښانه کېږي.

زه محسوسوم چې د ټپې او هاييلگو ځان ځانته مېدانونه
او جدا جدا تشخص دے البته د ادبي رشتې په اساس دا
دواړه يو بل سره په ځنې موقعو مرسته ضرور کوي
خو د يو بل حقونه چرې هم نه را لاندې کوي او چوکاټ
دواړه مباحثو يا وجود دواړه اصناف د پښتو او پښتنو
سره تړل شوي اصناف دي نو د يو غندنه هم عقلندي
نه ده. بله دا خبره چې اعلي ادب په موضوعاتي او منفي
دواړو حوالو د جغرافيايي بنديزونو، نسلي امتيازونو او
طبقاتي تقسيم نه بالاتر وي نو دا بحث چې دا صنف زموږ
ابائي صنف دے او دا بل پر دے او مهاجر صنف دے او بيا په

دې بنياد صنفونه د خوښې او ناخوښې باعث گرځول هېڅ
دور اندېښني او دانشمندې نه ده.

ښکاره خبره ده چې هغه خلق د پښتو ژبې او ادب
بېخي خواخوږي نشي کېدے. څوک چې هاييلگو د پښتو
ژبې نه ويستل غواړي او نه اوس هاييلگو دومره ورکه
سپکه او بې څوکه ده چې څوک به ورته په کېنو سترگو
اوگوري.

په درناوي

اظهار الله اظهار

لکچر اردو څانگه

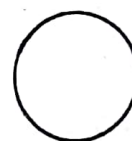
اسلاميه کالج پېښور يونيورسټي

- (۱۱) پریشان داؤدزے ، ورخ پانہ وحدت پنبور
- (۱۲) خبری اتری پنبو اکبری ، وخت یووس نیپی جی ، ۱۹/۱۰/۱۹۹۴ -
- (۱۳) اباسین یوسفزے ، ہائے کیوں ، ورخ پانہ مشرق پنبور ، ادبی ایویشن
- (۱۴) " ایضاً " ایضاً "
- (۱۵) زبیر حرت ، ادبازار ، ورخ پانہ وحدت پنبور
- ۲۳ فروری ، کال ۱۹۹۸ -
- (۱۶) اباسین یوسفزے ، " ہائے کیوں " ورخ پانہ مشرق پنبور
- ادبی ایویشن -
- (۱۷) پروفیسر داؤد خان داؤد ، تپہ اوجہ دیدیت ، ص: ۹۲
- تماس پنبو کوہ پتہ ، سلسلہ نمبر ۶ ، کال ۱۹۹۶ ،
- (۱۸) سعید گوھر ، " د پنبو شاعری اووہ اصناف " اولس کوپہ
- ص: ۲۹ تا ۳۷ ، نومبر ، دسمبر کال ۱۹۸۸ -
- نوٹ: - حوالہ نمبر ۱۸ ، مقالہ شکار د مقالی تلخیص دے چی د
- گمران پروفیسر داؤد خان د قلم کاوش دے۔ لہذا د
- مغوی یہ شکریہ اوجہ ہر منہ -

مأخذات

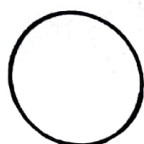
- ۱) آزاد اشغری ، د اظہارہ ہائیکو تجزیہ ، ورخ پانہ وحدت پنبور ، ۹ مئی ۱۹۹۸ -
- ۲) اظہار اللہ اظہار ، راتہ غور و نوکبئی بنگری شرینگوی سلمان پرنٹرز جنگی محلہ پنبور ، یکم جنوری ۱۹۹۸ -
- ۳) اسیر منگل ، ایک نوجوان شاعر ، اظہار اللہ اظہار ورخ پانہ مشرق پنبور ، ادبی ایویشن -
- ۴) مشتاق مجروح یوسفزے ، ائی اینڈ کو صائیکو ، غبر مطبوعہ -
- ۵) اظہار اللہ اظہار ، راتہ غور و نوکبئی بنگری شرینگوی سلمان پرنٹرز بابو حیدر روہ پنبور ، یکم جنوری ۱۹۹۸ -
- ۶) اسیر منگل ، ایک نوجوان شاعر ، اظہار اللہ اظہار ورخ پانہ مشرق پنبور ، ادبی ایویشن -
- ۷) مشتاق مجروح یوسفزے ، ائی اینڈ کو صائیکو ، غبر مطبوعہ
- ۸) " ایضاً " ایضاً "
- ۹) " ایضاً " ایضاً "
- ۱۰) پروفیسر داؤد خان داؤد ، تپہ اوجہ دیدیت ، ص: ۹۷
- تماس پنبو کوہ پتہ ، سلسلہ نمبر ۶ ، کال ۱۹۹۶ -

دېر گنهگار يمه خو ما اويځنډه
رېبه منت کومه، ما سره بس
له مرگه پس حساب کتاب مه کوه

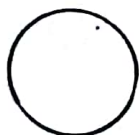

اے د کلهم انسانیت رسوله
تا پې څرگند کړه د ژوند ټول رازونه
رېب سلسله د نبوت ختمه کړه

نشته پروا که سنگسارېږمه زه
مرمه په دې چې داسې نه دي پکار
کاږي د کمل په لاس کېږي خوند نه کوي

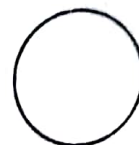

نن ې له هرڅه نه يقين پورته شو
مياندي چې هم بچو کېږي فرق کوي
اوس به د چا جولي ته ځان غورځوم

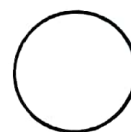

رېب دې کړه وران د پښتنو وطنه
اوس درکېږي غځېږي د ژوند پاتې نه دي
زامن د پلار مری ته لاس اچوي

راڻه پنه ڄم ڪنهي دشمني جو پي ڪري
مٿان ڪري مڃاڻه پيا هي نه پيڙهي
مور به د بنگلويه سر شر نه ڪوم

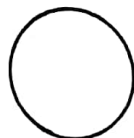

مرگ دي د داسي پڻتو پرده شي
چي د انگن ڪلونه اوشوڪوي
ترينه ظالم له ڪلد سته جوڙه ڪري

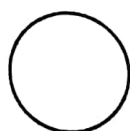

خه په سڪون سره ژوندون تېروم
يو خوا پتي ڪنهي اوبه خور ڪومه
بل پله اور بل ڪپم دومه واچوم

چاچينڪي په لاره ڪري نه دي
وېل هي سترگي به اوس نه پتوي
ورته زما د وينې ږپ خته دے

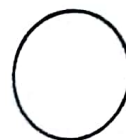

وايي جاناڻه بي اسري هي نڪري
زه به ڪيله خه د پردو نه ڪوم
چي خپله مور راباندي ڪور وړانوي

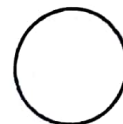

پري به هوارې ڪشالي شي بلا
که د خبرات نه د خانانو د مرگ
غريب د خپل واده ډوډي سازه ڪري

چې دې یوازې کړم په نیمه لار کېنې
نو زه له ځانه داسې ورک شوم لکه
د میان دوغېنې چې خالي پاتې شي

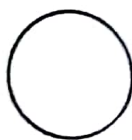

بل څوک به څرنگ رانه تاخېلوي
دومره پاسته که ددې خوړ کانه وي
نو ګید پانویه وو ټول خوړلي

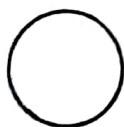

شمېر زه د کلي شریفانو کېنې یم
څوک چې لوټم هغه مې قدر کوي
شمه چې جگه کړمه غلا له ځمکه

یم مې روزکاره انډرويو له ځمکه
مینه کوه خو راتر غاړه نه شي
چې د جامو استري مې ماته نه شي

بازار کېنې مگر څي ښه ښکاره مخونه
خو مونږ چې اوویني څادر کړي په سر
زمونږه ښمې مونږ نه ستر کوي

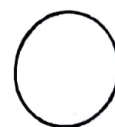

شېرینې ښه داده چې زړه کړو صبر
اوس د انصاف طبعې له چانه کوي
غله د قاضي کور کېنې پناه اخلي

خبر که دی سر نه لوپته پرپوته
چی طوفانونو کښې راگېر شي د ژوند
څوک به له یو بله سترونه کوي

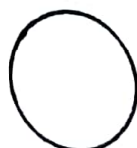

بیا په وطن کې زلزله راغله څه
پېغلې له کوره په تلوار راوځي
رې دې جوی کې زمونږ خبر واچوي

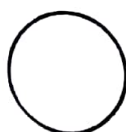

د لاسي کول له خو باران اسره وي
شېرې تېې به راځي نه په ما
چی پېغله ناوې رانه مور کړه ځي

نو زما شونډې به پټري نه نيسي
زه چې نامه د خوشبويو اخلم
د کلي په څانگه باندې اور اوکي

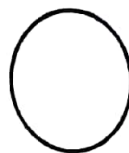

ستاې رځې د هېرېدلو نه دي
چی تصویرونه دي هم کورمه نو
وېم که مې ټول کله په کانو اولي

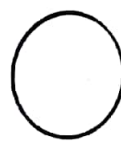

واي زما غریبي بدي نه شي
خو ساه مې اوځي چې د چم جینکې
راته ودونو کښې کالي پسخوي

په لوږو تندو ۱ پروا نشته ده
واي په گېده دي دهره يم خو
راله پيدا چرته د سر سپوري کا

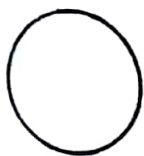

اومنه دا خاطر دي جمع لره
مينه زما د غلو خمتا خو نه ده
چي ۱ په لارو گن کوه شپړيني

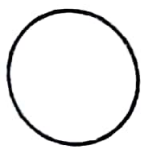

دا چي په خه فريب کيني گېره ۱ ته
ستا سرتېزي به هله ما مناي
که د اوبو لاره په ژړنده نه وه

په پټو سترگو پري باور مه کوه
شپړيني پام کوه چي تېر نه اوځي
د ملا منډه د جسات پوري وي

عبتونه مجبورو اوخوړل
خومره سگينه حادثه ده د ژوند
شپړينه ژاري چي ۱ سرغوخوي

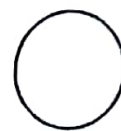

بي حايه نه دي ويرېدل د ښکلو
زما د تندي انتها داسې ده
بټ هم رپېزي چي زه ساه اخلم

ښار د پندو د تاته ښه پته ده
ته د کشتو ولونه مه پرانيزه
تور د سپوږمۍ په لمن پورې نه شي

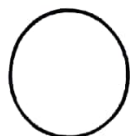

رې دې کړې خبرخو دا شگون ښه نه ده
پنځله دولۍ کېنې هغې کور ته لاړه
پلار چې ې چاله دي ځوانان وژلي

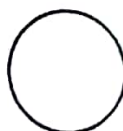

څه ننگيالي دي قاتلان د سيمې
د سر ساتلو په بدل کېنې مدام
لوڼه جولي ته د دښمن غورځوي

ناپوهي خبرخو ې حسي خوره ده
بت خو ساکاني اختلې نه شي
څوک به په کانونو کېنې قلم لگوي

ځاوري به پوه شو د تعليم په مزه
مازيگرې چې شي چپو ته د سيند
کتاب ورلپه کړو چکلان راښو

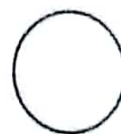

ځان کېنې څوک توان د تماشې نه لري
بس د هوا په لور روان دي زغلي
څوک د پېر يانو په دولۍ پسې ځي

سڀيتس زمونڊن ڏ لاري خنڊو خو نه لوه
چي اشاره ورته ذره اوکي مه
نو ڏ ڀنگلي نه په يو ڏو را اوځي

زهره اخر صبر ڪري سلگو ڪٽي وائي
کوه چي هر چا سره مينه کوه
خو شي له خان کور ته را اورسوه

په هنج فريب دلاسه ڪين مه نه
کت چي پردے شو خود نهي شي شو
سترگي ي نه ورڃي که هر ستر یم

زهره ڪٽي ئي اور ڏ مينه بل خنڊه شي
ڏ چا په کور ڪٽي چي شيريني زما
لوڀه رونهي * انڱري مري پراته وي

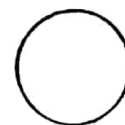

خمه مدام ڏ هواکانو په رخ
سيم ڏ سپريانو ڏ دولي په مثال
خان راته مه سپاره بي کوره نه شي

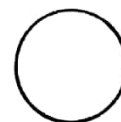

شونڊه ي رو رو ڏ چي شنه ڪٽي
اوزه په دي سوچ ڪٽي راگير مه چي
دوه توري يو تڪي ڪٽي خاے خنڊه شي

دارې و همه سرچينه یم د ژوند
تابه لیدلې وو رنگونه زما
خو که دې سترگې پټې کړې نه وې

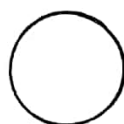

زه خو دنیا ته فرشته بنکارمه
بیره له دغې ویرې نه خرایمه
چې اصل مخې راپه ډاگه نه شي

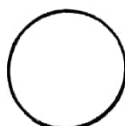

خه بې حسي ده په ماحول کې دینار
پراته دي قتل توریايي د وطن
زه هغې مون باندې بېگم سره ځم

اوس به په دې کې تاته خه وایمه
زار شمه ستا له سادگۍ شیرینې
منې زما او خوښه خپله کوي

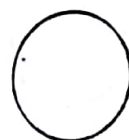

د برسنې کلي شیرینې زما
که په جبو کې هم مېشته کې مدام
تور به دې پورې په لڼه نه شي

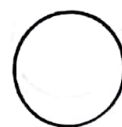

چې دې بهر کړو له دُرشله قدم
په مرگ حساب شولې شیرینې زما
خولې ته توکلي لارې نه راجي بیا

وايِ خواني به ي په کور زړه کړم
خو بي ننگي ته غاړه نه بدمه زه
مخ به ي اوس کفن کبي هم نه وينې

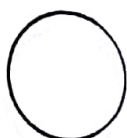

نن يوې بنجې خپل خاوند ته ويل
سختي بي حايه په وړو مډکوه
ته چې زه وې تابه خه نه کول

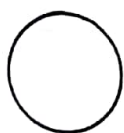

له سپينې بديرې دې حيا راځي خو
مه وايه دا چې فرسته يمه زه
ته څومره وران وي تاته ښه پته ده

د حقيقت دنيا کبي ژوند تېروم
په تسو دلاسه کيږمه نه
زه د خواني د خوب تعبير غواړمه

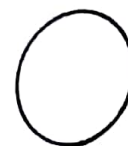

بلا ختلي دي په سر رقيب
خدائ شته چې نور ورته هېڅ نه وايي
خو لږه منډه ترې ضرور خلاصوم

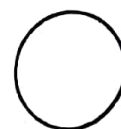

د مينې لار کبي چې ټيندک شمه زه
شيرينه اووايي په خود کبي اوسه
داسې د لوړې نه په دو ولي ي

دا قافلي دي په سفر کښې اوسي
خو کومه لار چې د منزل لاره وه
وايي چې نن هغه سېلاب يوړله

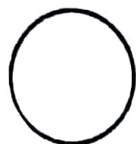

شیرینه وائي له قازار شمه خو
واده د ټول عمر سودا ده کله
دا خو زما او ستا خبرې نه دي

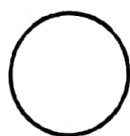

زمونږ نصیب زمونږ په لاس کې نه ده
وايي که اور ته موهم واچوي نو
د مشرانو فصلې به منو

ماڅه غوښتلي وو او داڅه اوشو
نن مې له هرڅه نه باور پورته شو
چې مې د مړې کډې چيچل اوليدل

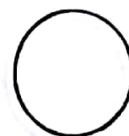

دلته انصاف د چيند خانو ټول د
پرېښده که داغ دي په لمن پرېوتې
سربله دي اوبايلي که پوزه کېږي

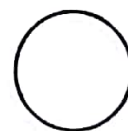

او وائي خپل عزت پخپل لاس کېږي د
چې شوکوي ماته زما لويې ته
نو ستا شمله به څنگه جکه ماتم

غوښتنې ستا ټولې بڼې داسې دي
لکه چې چرکه څوک په زور اونیږي
او ورته اووايي هاګۍ واچوه

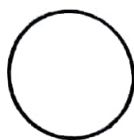

منم د مینې تقاضې منم
قسم دي ما به هېڅ ویلي نه وو
خو واره چې خولې مېن و اوڅوپا

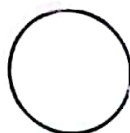

خوانه ځواني او د سپرلي مازيګر
داسې په یو بل کېنې غرق شوي وومون
چې رانه ورکې د خپل کور لارې شوې

خلق دي کار کېنې زمونږ کار نه لري
حد کېنې دي اوسې ګڼې بڼه به نه وي
مونږ خو په بیعه ځان له شر اخلو

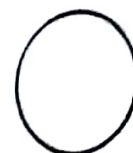

تېښته د ژوند له تقاضو نه کوم
هر څه په سر سترګو منم شيريني
خو ګوتې او يو کېنې ډوبېدل بڼه نه وي

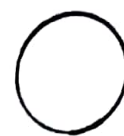

خدای شته دشمن مې خوشحالېږي په څه
دا خو مې لويه د ژوندون ګټه ده
چې محبت کېنې مې تاوان کړې دے

منم فریب دی خو صحرای کبک د ژوند
ستاخوانی مرگ مکی مکی گوانبونه
د محرومی احساس په شاتیبوی

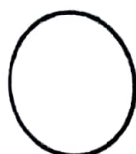

خان پخیل زور باندې ژوند ۷۴ ساته
گنې نوزو خو د قاتل اوښکه یم
ماله به څوک په زړه کبې خا۷۴ راکو

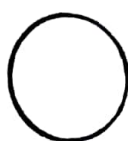

ژانې له سره لویته درې کړې
واڼې بهر له کوره شپې مه کوه
گنې نو خان حلالوم لالیه

دوسه پوهېږي نه ماشومه ده لا
خان ترې بېخي ورک شي چې ما اوویني
لا حادثو هوښیاره کړې نه ده

څوارلس کلنې پېغلې ماته ویل
پوهه په بخت ده په غرونو نه ده
تابه دا خپلې تجربې دهوکه کړې

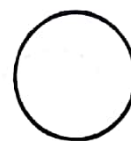

خوشحالېدم ورته ېې خایه هې
چې د کیدوې تېبتي مې اویدلې
پرې مې کړې من خان له د برېتو څوکې

شيء کڻي له کوره پښتني نه اوځي
مرگ دي روا دے خوځه خپل کاله ته
د نمر خاته نه مخکښي خان رسوه

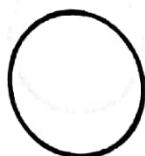

زما د زړه داغونه پرق اووهي
سپوږمې چې کورجوړکړي نو ټوله شيه بيا
ما سره ستوري پټ پټوڼي کوي

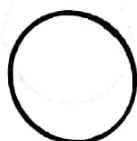

بي وفا نه يم خو شپريني زما
د زانو سېل چې را روان اووښم
زړه زما هې په هوا غوندي شي

پدېږدوه څنگه په تا ملا وټرم
وس چې دي اوسي بي خوندي نه ته
د خپل مېړه خبره هم نه مني

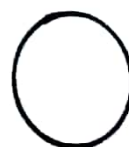

هرو قلم تري راخستل نه شم
ماشومه سازه کړي له خانه وايي
راله په لاس باندې گهرې جوړه کا

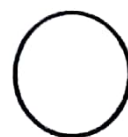

ددې خبرې په مطلب نه رسم
وايي چې ستانه زه اوزکاره شمه
بيا به څاروو ته بوټاوه کومه

خوچاته خه اوچاته خه بانه شي
د شلورزندو که راوتي وي خو
مېر شوي اخر د لوپتي پکي کني

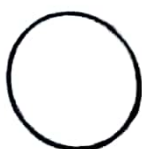

خلغو په ما بدگسني کړي دي
ثابت که يوجرم هم نه شي په ما
زه به له دي کلي نه کډه کوم

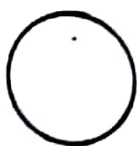

نوره مي هېڅ باندې پروا نشته خو
چې ستا تر دره مي در اوسوي
عقلونه زار شه له هغې تيندکه

مېرانه شوه مېره د پښتو پالنه
پلار ي په موبن باندې جرگه کړي ده
نور ي د شپې تياره کني کور پرېښه ده

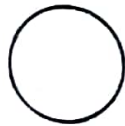

غله راخوالي دي په کور، غلي شه
سوچ ته مي پرېږده که خه لار راوتي
خلاص به له سره شو غوږل مه کوه

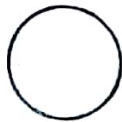

راوړي چې ماله پلو شي د سحر
څوک ي پلوقدرې هم اونه وينې
کورته د شپې تياره کني خان رسوي

اډواڻي نه پوري کوم نکرينې
رانه چې بل وطن ته ځي مينه
نو سره لاسونه دي په شوق اوکي

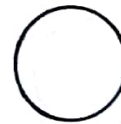

د پښتني کومه ادا اوښتاييم
په کومه ورځ چې زه په کورکښي نيم
له آييني نه هم سترونه کوي

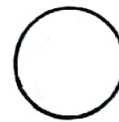

خوک ورته پورته هم کتلې نشي
آچې سرتوره راوځي له کوره
ټول چاپېرچل شي لويته لويته

طوفان ي يوني جولي ته دچا
واڻي نور وړاندې ي نظر نه کي
لاس راله راکړه کڅي غرقه شومه

په ژوندکښي کټه او تاوان څه وي لا
پرېن ده چې غرق شومه پروا نشته
چې د واده ارمان ي اورژېده

مور ي نن پلار ته په حېرت اووېل
خدا څه شته چې لور مو واده کړې ده نو
اوس هلو موښ کړه مېله نه راځي

سارو سارو اهو نه شله کوي
ستا د خواني تاو چي راپورته شي نو
اوبه اوبه شي ټول د واورې بتان

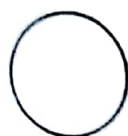

زه خه تپوس کوم او ته خه واي
يوه خبره دي هم روغه نه وي
تا جوړ په اوبن باندې سوري کړې

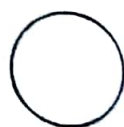

خوښه دي خپله ده خو ياد اولسه
گرځي به تل خاورې په سر سونډ
چي د خاوند سترگو کني خاورې نولي

د ښار ماحول درنه خادر لري کپو
ياد کړه جهازي به راپورته شونو
شوي به کوي ته په يو دو دننه

وايي بي خايه طبعي مه کړه له ما
اوتپه دا تپي په سپوري گني
خوک به سپو مانده خرابه نه وي

زه ي له هان سره خبران کړمه تن
ما چي ترې اوکړلو تپوس د عمر
پېغلي انگن کني په خړپوسو شولي

يم د تعبیر د بلاگانو خوراک
په کوم فریب باندې دهوک کړم خان
یاران په بېلۍ باندې پیاوړ کړم خوي

دا ښه انصاف دے افرین شه په تا
يو خوا اوښان خلق په بېلۍ وهي
بل خوا څوک گفتم قدرې کولې نشي

پردي وطن کېږي ې زړه خوړغونډ شو
له خانه ورکې ښایسته پېغلوکې
سافران درسته يادېږي که نه

منه دا چې ستا د زور ښه رڼه
خو چې زما گریوان ته لاس اچوي
نو ستا شمله به شو کومه له تا

ستدگي په ما باندې بېخي توري دي
کورته په ډېره موده پس راغله
په سرو جنډو ې استقبال مې کوه

دومره زېږېځي يم د ژوند حادثو
اونه چې هر کور کېږي مېوه اوښي
په ما د کانډو بارانونه کېږي

خبرې پټې پاتې کېږي کله
مېرمنې تاكه شونډې اوگنډې
وايي خوشبو ستا د بدن رازونه

خولې راته وازې حادثې اونيسي
له كوره ورك شوچې نه كوره اوځو
مونږ د ژوندون په كوم پړاو پراته شو

ما ورته وېل چې كه مه پرېږده خو
مني كېده نه خلكه تېر ماښام ئې
د ښار په چوك كښې خورگشي اوگړد

خاورې د پلنگ په خوند پوټې شمه زه
ذره هم خپل سې ته نه پرېږدي ما
شېرینه ماته مېلوکان گم وي

دا نه چې پوټې نه يم په سود او په زيان
خو چې خبره د پښتو راشي نو
زه به په چټي پيې باز پرېږده مه

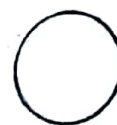

منزل ته گڼې مرحلې پاتې دي
لا د كښو ولونه مه پرانيزه
چرته تياره لار كښې تيندك نه شمه

خدا ۽ شته په خپلو کښې خه پس پس کوي
خانونه غلي کوي چې ما اوويني
خه رازداري خوشته د مور او دلور

زه چې د سيند چيو ته گورمه نو
راشي په سترگو مي لاسونه کښدي
وايي خه اووايه چې څوک يسه زه

بنه روغ رمته يم چې بهر يه زه
کور ته چې راشم نو بي حاله شمه
چا جوړ په ما باندې تاويد کړه د

دا حقيقت د چا نه پټ خوښه د
درنگ سپرلو پسي رڼدېن و ځکه
مونږ په صرا کښې او په خور کړه د

مونږ به سپوږمي ته وو پخوا ختاي
افسوس خودا دے چې زمونږه د کور
درشل که او درېږني، دېوال پر يوځي

بگري په لېچو کښې په خيال شرنگوه
چې په سينه کښې مي غورځنگ راشي نو
په درياږونو کښې کشتي لاهو شي

۹۰

هَان چي دي ما باندې نالجانده كړو، نو
نور به سپواله دي نه خه وایمه
بشکري دي مات شه د پینزیو سره

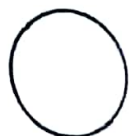
د دي ستم به خه تعیر کوي خوک
بښه چي مي غرق کړي نو شپږينه وايي
توبه توبه داسي به بيا نه کوم

چي هلو خلو کښي د ژوند گيرې شوي
د ميانو تينو کښي شوده اوچ شولو
دا نو نډه به چا پسې چي

۹۱

غم زمونږ ټولي خوشحالي اوخوړي
عسرونه او شو چي زمونږ وطن کښي
ختي روژي شي خو اختر رانه شي

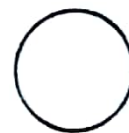

ورسره ډيرې معجزې دي منم
خو زه د بڼکلو نه تپوس کومه
د زړه دا رنج علاج مي چا سره ډک

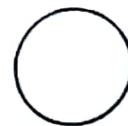

دا لېون يوه پوښتنه کوي
ستاسو د ښار په نرگسي فضا کښي
خوک شته چي لاس کښي په سر د یتیم

دومره خو جق شته په دې ښکلو زما
چې ئې په زړه پورې ښه کلک اونیسم
د ښاښتونو، د جمال شاعر یم

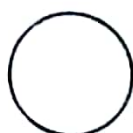

دې کښې به راز خه وي پوهېن مه نه
په سمندر چې بارانونه کښې
او سوزي تندي نه زمونږ فصلونه

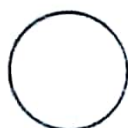

خاوري په سر باندي انبار شه په زما
وېل مې چوک کښې چا برېښې کړمه جوه
مور چې د لور له سره شال راښکلو

خوبه په خپلو کښې پښتو کوو مونږ
خه چې ارمان د زړونو اورژو
خوک د اختړ په ورځ روژه نه نيسي

ساه راله دوبه د سپرلي هوا کړه
اوس د الفت طبعي دچا نه اوکړم
دکهل سينه کښې هم دکافي زړه ده

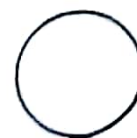
دخدائو نه اوږېږه، غلې شه بس
سکڼې ماښام ده لارو نمر پرېوتنه
خوله به دې گوښه شي خبرې مه کوه

۹۴

څوک ترې خبر دي
د ژوند بېلا غږونه
زما په سر دي

اوبې ماره شو
خو ملکان د کلي
د لوبې مړه شو

خسه چې وړاندې
نو اسمان هم راکوز شي
اوبو ته لاندې

۹۵

قد مې لوبېږي
او جينکې د کلي
ماته پښېږي

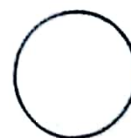

غم مې لږ بېک شو
ما اړينې ته کتل
ځان رانه ورک شو

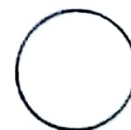

مخ مې بد رنگ شي
چې پري هوا اوکلي
آينه رنگ شي

اور دے سڀني کڻي
شهريني مڻ ڊوبڻ
په گوتو اوبو کڻي

خان باندې تنگي
پشڪال غرمه شوي
وه سپرلي رنگي

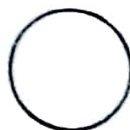

لوٽو شو اخلاص کڻي
اووايه پاتي ٿيڻ شو
دڪل په لاس کڻي

ستا به تلوار وي
خوڪه د پلار وي نو هم
ڙرندو په وار وي

خوڪ وارخطا دي
راسته چي وائي دروغ
وايم رڻتيا دي

پڻڻي چي پاسي
د ڊڀرو خولو نه ورته
لاڙي راڻاڻي

دا منڊوڻي ٿريڻي
په هر قدم جو خوري
د خلقو جي ڀري

اور ڪٿي انجسٽي
ستا تصويرونه ڪورم
خوب رانه ٿيندي

ڪور ته دي زرخي
ڏرينده د سوال پيه اوڀو
چرته ڪٿي ڪري

په ٿال جي خامي
خني زره ستري پڻي
اور ته ورداني

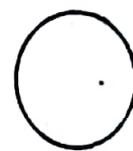

جي جي دي ٻڪل ڪورم
خدائے شته د هري سيم
خوري به ڪل ڪورم

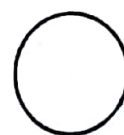

نيت دي خراب د
ڪٿي نو هر وڪيل
ڪل د ڪلاب د

سَاه اوڻي مانه
په کومه لار لې ته
د زړه درمانه

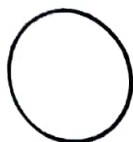

منزل دي ورک شي
په ټوله لار چې سره
له بنهي پک شي

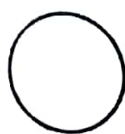

جنگونه کيږي
په تويودو د وينو
تندے ماتېږي

ويني به تل څکي
چې دا بناريان هېښه
پي د بوتل څکي

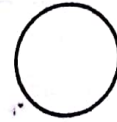
نمر چې پرېوځي
ستا له کړېوان نه زما
لاسونه اوځي

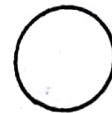
بل په ما اور دے
د اوښکو دوو څاڅکو کښي
ني حده زور دے

۱۰۲

دردونه زيات شي
زړه مې په واک کښي نه دے
سربه مې مات شي

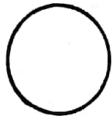
بارانه ورهښي
په زړونو اور بلوي
ويښي خټکښي

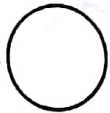
سپړلي پچي لار شي
هر څوک په غم اخته کړي
کلي وښام شي

۱۰۳

يوخوب اوخيال دے
کارغه زده کړے کله
د زړکي چال دے

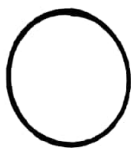
داڅه ناتار دے
اوس هر يو کور د کلي
د ښار بازار دے

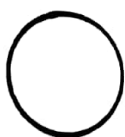
زړه مې غرقاب شو
د اوښکو يو څاڅکي هم
ماته درياب شو

۱۰۵

شماری بس ستوری
د شپې راپاسوي ما
کار داله هگوري

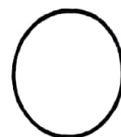
کښنه کم بختي
څوک دې ميراته نکړي
د چلو لښتي

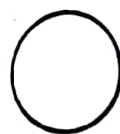
سندري وايي
دا ټول دې نه کړمه زه
مر شومه هاي

۱۰۴

خوښه فنکار ي
د پغلو بت سازوي
هې اوزکار ي

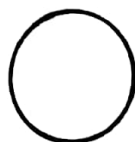

غرق شولې لاري
خوراک او څښاک چې کوي
اوس په ولاړي

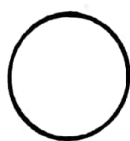

هې به ونه شي
چې ترې اوبه نه اوي
کومي به شنه شي

کور مې زړه ټنگ شي
چې نیمه شپه حجره کښې
د بنگر وشرنگ شي

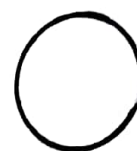

اوس هسې ژارې
نه راځي خولې ته بېرته
توکلې لارې

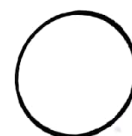

دا څه قیامت ده
ځواني دې شوخه ده او
تصویر دې نت ده

اوس په هر لوري
اور مو په سر وروي
د اونو سپوري

اووايي پوه شوي
ته چې مین شوي په ما
لارې تو شوي

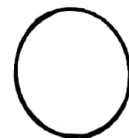
تیکاله غواړي
لمبه چې نکرېم تنور
چې مې ژارې

۱۰۸

خوشه دستورشو

پانډه چې ستا زيرپه شوه .

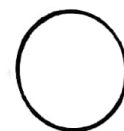
نو مخ دې سور شو

کور کېنې تنها يم

اوس به د زړه زخونده

چاته زه بنايم

ژوندڅه رنگين شي

ورځې تېستې په شا

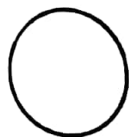
اسان به شين شي

۱۰۹

وايي کوکو يم

راسته پخپلې تپې

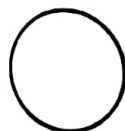
زه هايکو يم

قصه خاني کېنې

ښکاري کابو مخونه

په آيينې کېنې

يم په وسواس کېنې

کله ونه مړاوي نه شي

د چا په لاس کېنې

ستا چي ٻنڪالو شي
دُڙهه درزا تـڙهه شي
هـڄوا ٻه رو شي

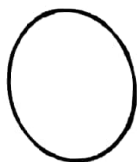

جي زما سڀورے
واڻي هر ڇڻه منم خو
راته به گوري

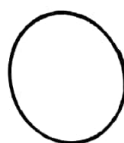

ڙوند ڇومره تريخ دے
ذهن اوده دے ٻه خوب
او زڙه جي ويڃدے

راته جنت ٻني
واڻي جنتي ڀرڀه ده
واورِي ورڀني

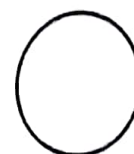
سم له ماڻمامه
شفق شفق خوره شوه
يو گل اندامه

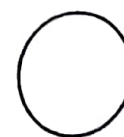
زما حيا ده
منم چي نور ستاده خو
بنجھه زما ده

۱۱۲

پندرونه نغبتی
پیغلی را اووتلی
له کوره تبتی

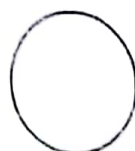
بنکاره به غلاشی
تاته چی کورمه زه
وار می خطا شی

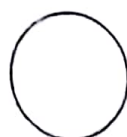
نپرونه درزبزی
چی آیتنی جوربزی
کافی ماتبزی

۱۱۳

ژوند می رنگین شو
راکبزی مستی راغلای
سرچی می سپین شو

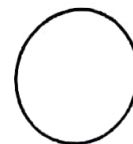
اوبه دی زور شه
چی ماتوی حدونه
خه خج دی تورشه

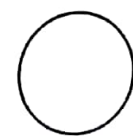
سرکه می سپین ده
به هنج هم نه پوهبزی
سودم ته شین ده

۱۱۴

د کلي خلق خه پانده خون دې
خداي شته مري ته به دې لاس پرېو
چې د هتيانو غلا په ټيټه کوي

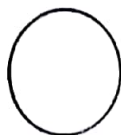
اووايي ټول د اکيچن کي دے
ايټکو ته هسي خوشحالېږي خله
خوک بېوني نه دي چې تا يادوي

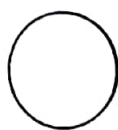
زړه غوڅوي د اوازونو فريب
چې ميټانو نه نغې هېرې شوي
نو په پنجر وکښي يې مارغان بندي کړل

۱۱۵

خو مره سنگينه حادثه ده د ژوند
خپټې مو اوڅورې جذبې د وفا
يو بل ته اوس د مينې خط نه يکو

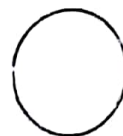

د خپل بنياست له زوره نه دي خبر
دراز قامته ، جادوگرې پېغلې
ډېر مې کچه کړي چې منتر پڅوي

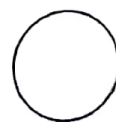

شېرېني تاسره له دغې ويري
واده ته غاړه اېغودلې نه شم
زما به تاسره کوښښ ماته شي

دا کتپه و نه په نظر کښې لره
زه به له خپله کوره ورک نه ومه
که هره لاره د منزل لاره وه

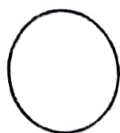

نن یوې پېغلې خپلې مور ته وېل
بیا به د خپلې لمبې له ماته کوي
چې زوړ سړي ته مې په زور وادوي

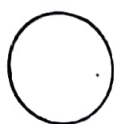

چې مزدوري په کومه ورځ اونه کړي
بچي مې ټوله شپه د لوبې ژاړې
د مزدورانو ورځ دې نه مناسخي شوک

داسې ښاغلي هم ليدلي دي ما
ځانونه لوټ کړي په ادا د ډمو
او خپلو ښځو له جامه نه کوي

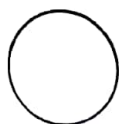

چې مې زما ديدن رايا د شي ځله
بله ځه او خپلې په سر غږه کښې
زه د کونتر و سپل را والوځوي

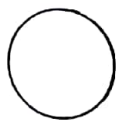

ناساڼي کړي که کړي نياز بښه وايي
د زړه په سر مې په ټوپک اووله
خو چرمنکې په لاس کښې مه رانيږد

بي حايه ما سره ايرى مه وهه
همه بس همه وي كه هر خه واي
نه د چا لور وي او نه خور وي دچا

د پښتنو پغلو تافي نشته ده
چي خوك ي او نه كړي تپوس نو خپله
كلاب كلاب خواني په كور زړه كړي

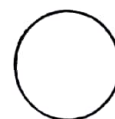

د ستوماني زيبگي ي خولي نه وتل
چي ستره مه شه ورته ما ووېل
د بونى شونډي يو پ اوڼوي

د زړه درزا ي په اختيار كښي نه ده
بنار كښي جوړ او شوله د هم چاودنه
د كور تمبه دې په يو درز دري شوه

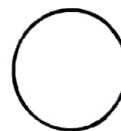

يوسمه چرتنه د ارمان جنازه
تا چي د كور ورونه بند كړل په ما
ماله به خوك په زړه كښي خا راکوي

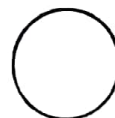

يوه جگړه كښي زمونږ د كلي
خلقو راټكل د اديري حدونه
ټول بيا د يو د بل په حد كښي مړه شو

پېغله چې مانه انځورويو اخلي
ساه په سكيندو شي خه په گرانوئي
ستاسوڅه خيال دے د واده باره كيني

په چاپېرچل كيني خرابه دومره دي
په كومه ورځ چې پرې سغتي اونكړم
وبم كه په خپله بڼه ظلم كوم

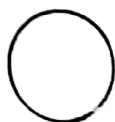

سرې قربان كړم خو د چا دپاره
دلته چې قدر د جذبو نشته دے
خوتي به څوك په درمال كيني كوي

ته د ژوندون د مايوسو علاج لي
خوري وري زلفي خوري وري كا
چې انتظار څوك د سحر نه كوي

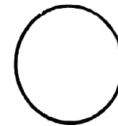
داسې خچور كړم از مېشتونو د ژوند
شېر يني ستا خانه بدوش يادونه
اوس د زړه دشته كيني پړاو نه كوي

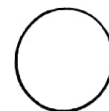
الله دي خبر او كوي په صدرچوك كيني
كاري كليا دي اشارې ماتوي
او هسپان خپلو كيني كپ لگوي

۱۲۲

جرم دچا، سزا دچا لویه ده
یو د پولیس له سترگو خان ساقی او
بل په یوه پېسه قانون خرڅوي

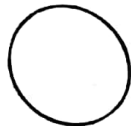
سپک راته مه گوري که غږ نه کوو
کښي خوبونه به مو هم کړو حرام
مونږه دچا میراث خواره خو نه یو

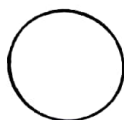
زړه ی غېږل، زلفې ی تار په تار وي
وېل ی زه وېره ی خوند یم
کښي نو ته هم هېږدې شي له چا

۱۲۳

شېرینې اوباسه زکوٰه دحسن
دافتونه نازلېږي حکه
چې په وطن کښي څوک خبراته کوي

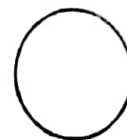
سر به یې حایه درله شه خوبو م
دېبتنوله هوښیاری نه لوی
کورونه وران کړي چې حجرې سازوي

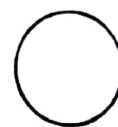
په خه پوهېږي نه ماشومه ی لا
دروغ رښتیا به دي ښکاره هله شي
کله چې ستا خوږي مېوه اونیسي

۱۲۴

لاس راله مه راوړه ناداني جينې
بلا گډي ده په وجود کښې زما
پام چې پترې چرته لمبه اونکړي

دېر تور زنان به داسې هم اووينې
چې ئې سرکند شي د کناه رازونه
نور زړ په خپله بڼه تور پورې کړي

شېرينه اووايي په دېره مينه
چرته خو لار غلطه لاديه
ويرېنم لار چرته غلطه نه کړم

۱۲۵

چې خه بلا ئې ته ئې حه جينې
زما د زړه د قيامتونو دروا
خدا بگو دکاني بت کښې ساه راوړي

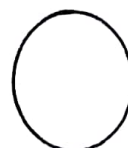

يې د سرو سپينو خزانه شېرينې
درته خراب د چا نيتونه نه شي
کشي را اوسپه، ماران پرانيږه

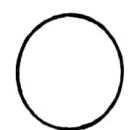

دا نظر وته به ټيندک خوري ضرور
ستاسو د بيار کږو وېرولارو کښې
وه کلا لې سم کړ خېدې شي څوک

د ژوند د حسن نندارې څه کوو
درانه پنلونه مو پراته دي په سر
کاله ته څوکه چرتکه ملا نښه کړو

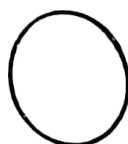

پر بنده چې پښې څي پاه خپله لاره
چپه څي مه گڼي ستومانده به شي
تورې پخو دي که راپارې شولې

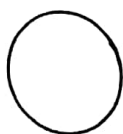

وايم چې ټولې ستومانې به اوځي
خو ولې دا ارمان مې اوتنه رږي
کورته چې راشه نو لاسته شم

شېرینه او وایي قربان شم له تا
غزل غزل مې راخوړېني په زړه
ستا هايکو رانه ټپې هېرې کړې

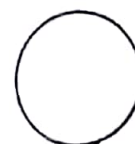

دوه ورځې ژوند د تاته بڼه پته ده
زړه ته راجخته شه د ناز مېرمنې
سرکشي پر بنده د شېطان مه منده

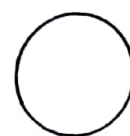

زما له ځانه دومره طبع نه وه
خو چې قدم بدم د کالچ جینکې
راته په لارو کښې شيندي کلونه

زۀ ئي له سترگو لگېدو او وېستم
ماله قسم راکړي چې غڼ مۀ کوه
او خپله ټول کله خبر کړي په هان

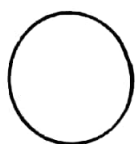

شکر دے سترگي زما اوږي نه دي
غريب سره يم خو کله شامگي زما
د چا عشقونو ته پښتېن مۀ نه

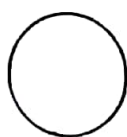

کڼ تصويرونه شي خواره په ذهن
عېن چې په نيمه شپه زمونږ کلي کښي
د سپو غږا شي، هکامه جوړه شي

د حېرانتيا خبره ولي نه ده
غوټي چې کله شي په قيامت کښي د ژوند
هان راته وېر خدايېکه ښکاره شي

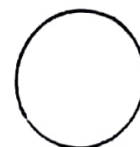

زنه مې اونيښي، سلگو کښي وايي
خلق خو خلقو باندې چل زده کوي
کور نه په نيمه شپه بهر مۀ اوځه

سیند ته کلونه ورگنډار کړي وايي
خه عملي کارونه هم وي پکار
زمونږه ميني کتابي ميني دي

چي د ياران شېبې رانکې شي کله،
هاغه ماتم شي راپه ياد د کلي
کچه کورونه چي اوبو اوږي وو

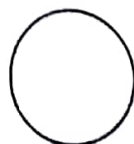

د انتظار هم خه حدونه شته دے
چي تر قيامته وي ولاړ دغسې
بيا مجبوراً خلق قطار ماتوي

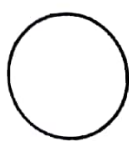

وي د بنائت د بني شمشاد حيني
چي خان دي نه پېژنده ښکاري هسي
لکه په گڼو کښي چي اوښ وي روان

زما د خاورو کور جوگه نه و ستا
شېريني ما په اسمانونو غوښتي
خه اوکړم خدای راله په زمکه را کړي

اول دي خان کښي دومره توان راوي
چي په خندا کړي قيامتونه د ژوند
پنځلي دي تا سره سيالي نه کوي

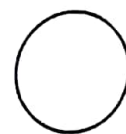

توبي ويستي يو نوکر وېل ي
کور کښي چي صېب نه وي بي بي ظالمه
چېر ناروا کارونه اخلي له ما

هر څوڪ چې څه اوکړي، رېبې هغه
لار کښې کښې مه خپله لار اخله
ستا پخپل کور کښې هم تور سرې شته ډ

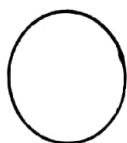

تاوده، ساړه که دي د ژوند اویدل
پېغلې مستې به درنه ټولې اوځي
بيا به په تا باندې غوټه رانښي

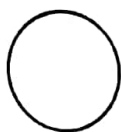

سترگې له دغې ویرې نه پرانيزم
زما د زړه په رنگې ټق اونه چوي
ته چې شېرینې پوکڼې پرسوي

زغم به کوي ډېر که حالات شي خراب
لاس چې د ورور مری ته وانه چوي
د کور انګن کښې څوڪ دېوال نه وي

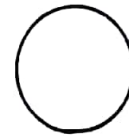
سمه شه ښځې په خپل حد کښې اوسه
زکه د ټول کلي نه نفرت ورکوم
ته راته کور کښې دېوالونه وي

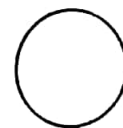
واورې زما که ئې مني او که نه
که بز موهم سست کړو په ښځو پېر
بيا به ترې گډې او ښې چوپړ وي

۱۳۴

زړونو کښې اور د مينې بل کړۍ گڼې
بې حسې دومره په ماحول خوره ده
سم پکښې خدا بگو واوره کښې سړې

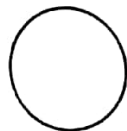
راڼه ستا ياد داسې سُرور راكوي
لكه د ژمي په واورينه شپه كښې
خوك په كمره كښې انگيټې بله كړي

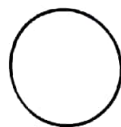
پېغلې د ښار پارک کښې راټولې وې نن
وېلې ئې راغله يوويشتمه صدى
ئې چې د كور درشلې اوغورخوؤ

۱۳۵

شېرینې زړه د ترم شوه ندې
نماشې اوښکې عبث تويوي
کښې اوښو کښې وراسته کښې کله

شنه چې مې شونډه شي د قام د وړو
لكه د چرگو د بچو بغري شي
اونځلي خپلو كښې ډېران بيلوي

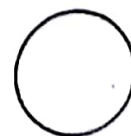

لږ انتظار د محرومې ئې اوکړه
ترخو چې چرکه کوړکه شوې نه وي
نو په هاكو باندې بڼې نه کښې

د قام تور سرې دې سر تورې نه شي
تازه تازه غومپق غومپق پېښې اوس
ګرځي خبرات پسې ' ډاکې غورځوي

فتنه فساد به ترې جوړېږي ضرور
چې د خوارانو نه خانان د کلي
د ګوډ چارې مزدوري هم اونيسي

مات شي بچي د مصور قلمه
زما د خيال د شهزادګۍ رنگونه
خدائے شته چې ټول دې په اوبو وړي دي

لاړه شلمه مدي هم تېره شوه
خو لا زمونږ وطن کښې هاغه رنگي
خلق د غار نه راوتلي نه دي

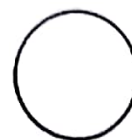
وېل ي راغله يوويشتمه صدي
دې کښې کوڅه کښې يو ملنګ چغه کړې
سحر را اوسه خټه شپه تېره شوه

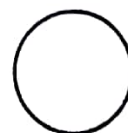
تا به وېل چې مړه ژوندۍ ستايمه
خو داسې کوي مجبوري دې وي نن
فرېم نه چې تا زما تصوير لري کړو

۱۳۸

خه اوشو خبر دے که می پشرفی نه
مانه دی هاغه ورخی هیری نه دی
چی په خنکل به می اوده پرتاه وی

هیره کم عقله می زما بیونی
اوس دچا خولی خوشو کندی نه شای
زما په سر پا سره شر مه کوه

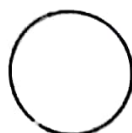
مونن په جامو کبی نه خایین وپدی
چی دا ده راغله یو ویشتمه صدی
کور که مو وران شو نو پروا د خه ده

۱۳۹

اومنه دا خاطر دی جوع لره
ماله په خه سترگو کبی چتی راگو
ستا په کنه رکنی خو اوس پنه نه

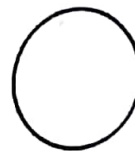
ورته می اووی حیث خه دے ستا
وېل می غواړم چی برینه نه شی شوک
پرتو غایبونه جوړوم لایه

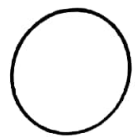
پنلوکی ناوی خپل خاوند ته وېل
هر خه چی کبی دایندی نه منم
زه خو خه ستا لاسوته ناسته نه یم

۱۴۰

زړه مې تهق اوچوي چې مېچن کس خوي
شېر يني خبر به شي دمه پکښې خوره
رب به زمونږه دا نېستې غوڅې کړي

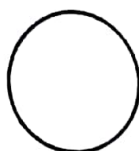
جذبه جذبه دي د ساحل خوبونه
غورځنگ غورځنگ بڼې د شپې ځواني ده
سپوږمې په دې کښې هم سترونه کوي

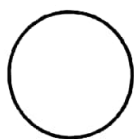
د شپې ټوفان چې شي راخوړه زمکه
زه د بې خونده اورکو له غمده
پورته په ستورو کښې پناه اخلم

۱۴۱

سکه او درېښي د نکته قافلې
بله د کمل وېمه وېمه خوږېښ
خوبونه وينم تعبين وناه وېشم

ټوله د زر او زور خپره ده اوس
ستاسو مخونه په چانه شوکوم
څوک د جرگو هډو پروا نه کوي

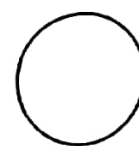
د نوي نسل څومره لوی زړونه دي
د پلار نیکه هډونه هم ورکوي
په اديرو باندې پلازې او دروي

۱۴۲

زوم خپلې خواخې ته څرگنده کړله
بيا به زما نه هم گيلې نه کوي
لور دې مدام ماسره ژبه کوي

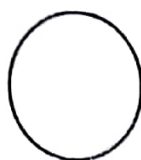
لڼه سر تېره ده بدخويه نه ده
که دغه يو عېب ترې نه هم اووتو
نوره قسم دے ډېره ښه جينې ده

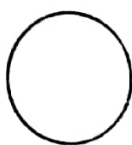
ته هم په پوزه باندې نه پرېږدي چې
زه هم د هائي بللې پرېش مريض يم
زمونږ د دواړو گذاره گرانده ده

۱۴۳

د نمر پيتاوي ته لا ناست نه يم
چې څوک تمبه زمونږ د کور اووهي
اوواني، خان وېل چې ښکاره به خو

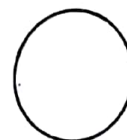
خدائے شته که غم وي که بنادي د کلي
واغوندي پېغلي د رېښينو لباس
په ما د اوسپنو نينې اوچچي

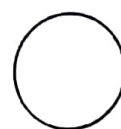
په بي اسرو پورې خندا مه کوه
بس کړه د خدائے نه لڼه ويره اوکړه
د چا ازار دې چرته اوننه وهي

۱۴۴

زړه به اخر څنگه زما شي په خاڼه
سر کله او خورم کله نيم پاتي شم
سپوږم په يو مقام ولاړه نه وي

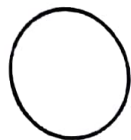
خه ناروا د فاصلو دهوکه ده
چې يو ساعت يوازې کېږمه نو
زه په خپل ځان هم بدگمانه شم

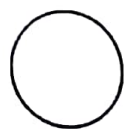
نيکاري چې خاورې مې په سر اړوي
زه ورته نيم نيم پاتي کېږمه نه
او لا مېوه مې هم نيولې نه ده

۱۴۵

دې کېنې څوک لاره د منزل اوسوي
گوره څنگ کېنې بيا په نيمه شپه کېنې
د اورکو قافله لوتې کړله چا

مونږ ځکه سر باندې خپې گرځوو
چې د صحرا شپه يې باوره شپه وي
پېرې د بجای شي د باران شپه شي

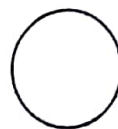
باران شېبې شېبې ورېږي مگر
اورونه بل دي د نخت په اونو
بيا چرته تندر په څنگ پرېوتنه

۱۳۶

داسې كه شاخكي شاخكي كېږي كېږي
دا تنديز زړه مې اور اوڼه كړي
شابه شېبې شېبې راوورېږه

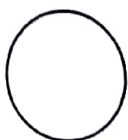
د خدای کارونو کېږي څوک څه اووایي
ماچې ئې طبعي د خوږ وکولي
د کرېلې نه هم ترخه اوخته

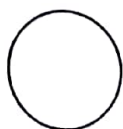
په بهر ښکلي مین شېریني
واړه رنگونه چې راټول شي په حاکم
ترېنه د نمر پینه دنا جوړه شي

۱۳۷

بیا چرتا پېغلي ستومانۍ اوباسي
مېني نو داسې چرتا شوې نه وو
د کور غنې او د چينار اونو کېږي

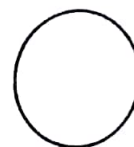

وايي جولي بدې تر څو خالي وي
کله ونه نه کېږي انګېرې زما
ما چرتا شاړ کوي ته او غورځوه

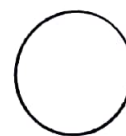

زما ژباړې د زړه تاو کموي
د پشکال خوږ چې سپو شي کله
پېغلي څاري د بارانونو لارې

اوسپاري خلق سرو ليو ته د ژوند
راشي بيا يو ساعت له نه اودرېني
نبکلي، زمونږه د وطن سپرلي دي

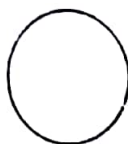

له جنگه ورستو ئې پخلا کم پدي
سر مې ماتېني پونه نه شمه
يوه سپرېن کولي خوراکه کنه

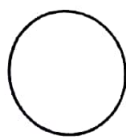

پېغلوکې هر قدم په خيال اخله
ستاچې له سره لوپته پرېوته
راله بجایو سخته چټکه راکړله

بښه سمه دمه وي کارونه کي
خو د شهلا زړه کېږي خه غلا ده ضرور
ساک ترې سيلی يوسي چې ما اوويني

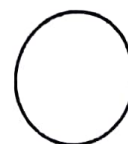

د زړه درزا راله په خاڼ اودروي
ټک ټک چې اورم دگريال، شپېني
وايم که ما باندې څوک جزې کوي

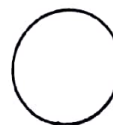

کښې اوازونه مې سنگسار کړي ضمير
وايم که څوک مې په مری غلې شو
پېغلي چې خپو کېږي گوگلر وکان او ترې

هسي بي خايه اوس فرياد مه كوه
ستا د سينو غوتي هوارې خه شي
پي چي ماشوم له د فيدر ورکوي

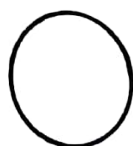

راله حلوا د ناشستي پنجه کړي
بيا راشي غوږ کښي راته پټ اووايي
د سرو ننگي راله جوړه اوکله نه

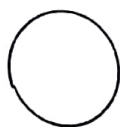

سم له ماشومه چرانغونه وژني
په تا کښي خه ناخه تياره خوشته د
خدا ښته له ما سره دي بيا ويره کړه

خني کارونه د چاوس کښي نه وي
هر خه کېد شي لېونی خو کله
هملونه کېږي د انځر اونو کښي

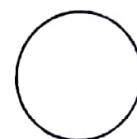
تابيا کومه د يو نوي سفر
اوس به په دي باندې خه زړه خوږ چي
د خوب تعبير مي اپوتله اوخته

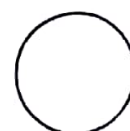
اوبڼکي مي سترگونه روايي نه دي
دا خو د کلي د گودر په غاړه
قطار قطار پښلي تېلونه کوي

۱۵۲

رب ي ژوندي لره خو سويچ کومه
خلق به خپل مړي اوس چرته اوړي
کلي اباد شو مقبرې وړانې شوې

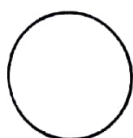
د زړه زخمونه چاته بنایمه نه
پکښې ې شمېر حادثې دي د ژوند
زه د سپرلو رنگونه ستایمه نه

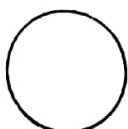
راوړي له ځان سره بهار اوړونه
لمبه لمبه پکښې سوزېږي خلق
بل دي د ژوند په هره لار اوړونه

۱۵۳

مړم چې څوک نوم د انتظار اخلي
په ما به ټول کلي ته اور ورته کړي
نیکلي د هر چا سره لار اخلي

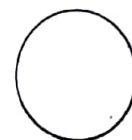
د زړه زورونه لېونتوب اوڅوړل
اوس به زړې خبرې څه یادوم
ټول تعبیرونه رانه خوب اوڅوړل

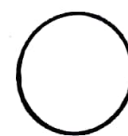
چې زمانه ټوله په خوب اوده شي
ترینه راپورته شي سازونه د ژوند
د کلي شاو ارهې کښې څوک دېره دي

۱۵۴

زما تصوير ته ٻي ٿرڻ و ٻيل ٻي
پي ڏ مرغي ٻي دره هم راوي وو
ا ڏ انگر ڪله ٻي چرته به ٻي

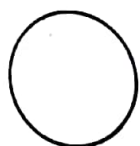
خه زورور دي مشران ڏ ڪلي
ٻي ڏ لمن داغ ته ٻي ڪوتي نيسي
او نيله لار راته بنوده نه شي

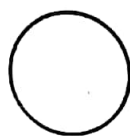
مر نه شم خاڻ ڏ راکه ڏ زره ٻه ڪور ڪيني
تاوده ساڙه ڪه ڏ ژوند ما اووهي
زما به ڊبل نمونيا شي ڪلي

۱۵۵

شپينه ڪوئي ٻه تندي راوي
واڻي رنبتيا رنبتيا خبره ڪوه
ستا ڏ جامو استري ٻه خه ماته شوه

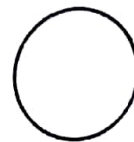
ٻي شماره داسي رنخوران شته دے ٻي
تمين ڏ جنس او ڏ جمال نه ڪوي
اوواڻي ٽول خوند ونه يو رنگي دي

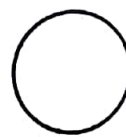
ستا ڏ بنايت ڏ فرپونونه زار
خو لن ٻي پڻ ڏه ٻي خان اوپڻم
ما ڏ بيودي ٻه ٽال ڪيني مه ڪاڻگو

۱۵۶

خپلو همغولو ته شپږينه والي
سرتنه يې خبر شه خوباورې شي
رغېږي نه د پشكال بېوني

پوزه دي پرې نه کړې د قام بېوني
درنه په لاره مېرېدلې نه شم
ته د واده نه پس هم سمه نه شوې

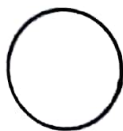
پېغلو وېل مونږ ته گناه نشته دے
چې دخپل کور ورونه بند شي په چا
نو خامخا چا سره لار اخلي

۱۵۷

يې د نازونو لوبکي شپږيني
خان چاله ورنه کړې په لاس ورنه
کښي رڼگونه به دي ټول والوي

وايي کيکاي دي په سر سترگو منم
مانه بېلا وېرې غلطي شوي دي
خو لاس چې مات شي خپل غاړې لږي

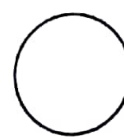
مياندي په داسې پېتنو پورې شه
پاسي پرې تور سري او تختوي
بيا يې دخوښدو څوک تپوس نه کوي

۱۵۸

ددې خبرې خه جواز خو به وي
خداي شته چې چا د چانه غلا کړېږي
د باز د جالي نه تپوس الوچي

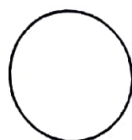
خداي شته خبره به صفا کومه
دا خو بېخي بي انصافي ده کنه
اوس چې د ورور تېلوکني خوښدي سوري

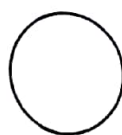
کورکني ساتل مرغ زرين بڼه نه وي
هېچ بيا له خپله خانه نه شي خبر
بېخي راپاسي خاوندان قتلوي

۱۵۹

تېښته له خپله خانه خله کوي
پرېنډه د سر سپوري دي مه ورکوه
خداي شته د کور اوږي څوک نه پرکوي

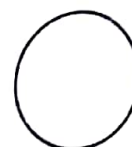

زکه به ولي په ما تگه نه وي
چې ستا چينار چينار خواني شېريني
تل د اسمان سره خبرې کوي

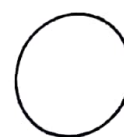

داسې بي واره مې ساکاني نه وي
خو چې کلونه نارنجان اوښي
بيا مې سېزي ستاد بدن خوشبوئي

زُه دِي له مخه تيريدلے نه شَم
هرخه ته ستا له پاره غايه بزمه
بس کنه لار راياندي مه جوړوه

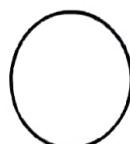

په مړو حساب دي تما شگر د حُسن
ستا د نظر تاو ي چي اووهي نو
د کيکدانو اوڼي چپر اوڼيسي

ستا نرمېدو راکښي سغتي راوسته
چي را رواني دي شوي اوښکي په مخ
کافي اوبو شو او اوبو کاسه شوي

په خه ناترسي اوړيدلے يمه
وايي که بل چاته دي اوکاته نو
ستا کپري کښي به اوبه اوځمه

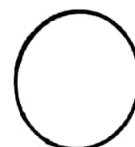
خوښه دي خپله ده خوياد اولره
چي جواگرو سره مينه کوي
نو خپل عزت به هم په داو لگوي

مينه کوو خو مينه پېژنو نه
ته د هوا په اس سوره الوخي
او ځان له برمه غورځولے دے ما

۱۶۲

بره د ستورو او سپوږمۍ وطن کښې
مینه د مارخپه ده شپږینې زما
لڼه په خیال گرځه سرتوره نه شي

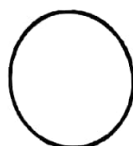
اووايي گرانه! پښتنه پغلده يم
يو د ناموس سودا مي ماته کوه نو
هرڅه به ستاله سره زارکمه زه

چې خپل لوظونه ورته ياد کړمه زه
خبره واپوي شپېلي کښې وايي
مور مي ناروغه ده بابا خبروم

۱۶۳

اووايي ژوند دې شوکيدو اوخوړو
په نيمه شپه چې اوبه خورله مي نو
خدا لگو زما له زړه نه اور پورته شي

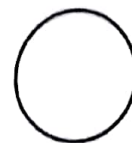
سترگي به خاورې د پښلوکو ورشي
د شپې په هر پارکښې چرکمان پاسي او
ځانگو نه پړي وهي بانگونه وايي

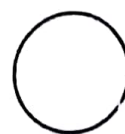
بنکلي مي لاسونه کړي ژړا کښې وايي
ته چې زما گناه په سر اخلي
دغه نيکي به دې مدام يادوم

۱۶۴

رَب دِي پِه دِي خَبَرَه ما مُنْدُ نِيَسِي
پِيغاي دُ بِنار داسِي پِيكِه پِيكِه دِي
لَكِه چِي خُوند تَن بِنَه اويو اوږدِي وي

مَنم خَبَرِي زما عادت نَه دِ دِ خُو
چِي پِنَتَنِي پَكِنِي لَغَرِي گَرِي
اور دِي دُ صَدَر پِه بازار پورِي شِي

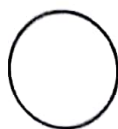
نور به عذاب خَه ناز لِينِي پِه مَوِين
پَكِنِي تَوَر سَرِي چِي سَر تَوَرِي نَشِي
بِيَا پِه بِنار كِنِي خُوك عَزَت نَه كُوي

۱۶۵

شَسَن ياي او شَه خَواري بَد دُ مِيَا
بازان كِه لَدِي چِرَتَه اوورِينِي
نَو هَوَا كافي مَو دُ جِم يَغِي شِي

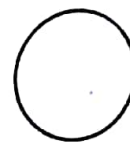

پِنَتَنِي بَنجِي خِيَل خاوند تَه اوو پِل
گَدانَه اَكِه مالَه دِي پَتَلون راورو نو
پِه دوه مِيلَه تَوِيك بَد خَان اوولم

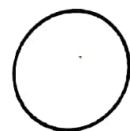

دَر تَه واده بَنجِي شَه اوو پِستَه
جَوَرِي خاوند دِي زَوَر دِ اوختَه
تا خُو دُ بَوِي نَه بِلَاغُون بَتَلَه

بيوه سپڻعلي تجربه ۾ اوشوه
اوس په کم اصلو اعتبار نه کوم
خاوره د لوع ډېرانه اخلمه زه

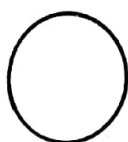

ستا د اوبدو زلفو بلا واخلمه
د ژوند طوفان کښي په چاملامه تړه
مار هم پردي لاس باندې نه وړني څوک

د مېت له عظمتونو نه زار
چې د زامنو ۾ ودرنه جوړ شي
مياندي په سپين سرگډا کافي کوي

وايي له لور او خور تپوس کوي څوک
کوي چې هرڅه کوي ستاسو خوښه
زه د پردي ډېران ختمه يمه

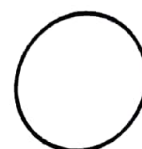

ماتېږي کانه تل په کافي باندې
زه جاري کي چاته وهله نه شم
ورکړي مانه دي ډېران له لتي

زور ۾ په ځان د څو غورځنگ نه کوم
گني په ما باندې د ښار مېرمنو
نن د گډانو غوټې هم اوخوري

خدا ٺٽه هيمچا ته ملا مته ته ٺٽه ٺٽه
لوڊو او تنڊو ڪه وڙلم نوهم
چرته مڻي لاس چاته نيول ٺٽه ڏس

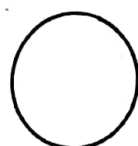

اوس به ڏهان ڇه صفائي ڪومه
هڪه بلا خراب سر ٺٽه شومه زه
شهريني تا سره مڻي ٺٽه ڪري وو

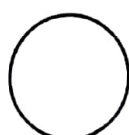

خدا ٺٽو په خوند پي ڏرونڊ ٺٽه شو
ا ڏس ڏس ڏس ڏس ڏس ڏس ڏس
ٺٽه ٺٽه ٺٽه ٺٽه ٺٽه ٺٽه ٺٽه

شهريني ٺٽه ٺٽه ٺٽه ٺٽه ٺٽه
ٺٽه ٺٽه ٺٽه ٺٽه ٺٽه ٺٽه
ڏا ڏا ڏا ڏا ڏا ڏا ڏا

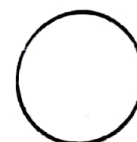

ڏس ڏس ڏس ڏس ڏس ڏس ڏس
ٺٽه ٺٽه ٺٽه ٺٽه ٺٽه ٺٽه
ڏس ڏس ڏس ڏس ڏس ڏس ڏس

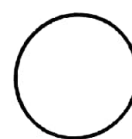

رب ڏي ڏي ڏي ڏي ڏي ڏي ڏي
ٺٽه ٺٽه ٺٽه ٺٽه ٺٽه ٺٽه
ٺٽه ٺٽه ٺٽه ٺٽه ٺٽه ٺٽه

ورسره سېل له د سيند ونو نه خُم
هسې ترې هم زړه صبر و نه شم
او د مهي غوښه بلا گرمه وي

سرتوره مه شي خود ناز مېر مې
داسې طوفان راپورته شوه دے چې
په سينه ورځ خلقونه لار ورکوي

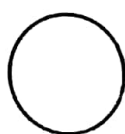

چرته له دغې غمه مې نه شمه
خان باندي ژوند خاورې اړې کړې عبث
په جينکوهر و خواني رانه شي

چې خه کړې هغه به رېبې مدام
پکېنې نيلا م چرته ناموسي دې نه شي
پردو پتو کېنې کروندې مه کوه

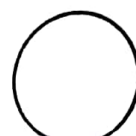

يو شاخک وينه راكېنې پاتې نه شوه
توري شپېلې چې كله ما اوليدې
زما د خپو لاسو نه دم اووته

اوخاندي غوږ كېنې راته اووايي پټ
تاته به خان قلقلان بكارې خو
خلق په تا پېي ملنډې كوي

اووایی تپولی د قمت لوبی دی
خلق لکيا دي سنډاگان لوشي او
زمونډه لنگي مېني پي نه کوي

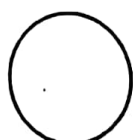

وایی ترخو پوري به زغم تپم
زه درته کور کني لغري کومه
خي په کوخو کني لورغي کوي ته

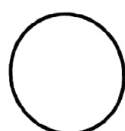

کم عقلي هي پرېشانه ي ته
د محبت غسونه بوجه خونه وي
سترگي بنو باندي درنېي کله

منم چي کني محرومي مو دي خو
کله زمونډه هيروشيما نه ده
چي د سپرلو پکني وږي شدي شي

مينه اوباسي له زړگو نه ويري
اوس که اوبان ساتي شريني زما
نو دروازي دي دکور ټيټي نه شي

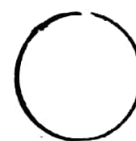

اخريه مرشم که دا حال وي زما
هيټکي مي يو ساعت له نه اودرېي
آ پوني مي هېشه يادوي

تت چي دي نه شي د بنيست رنگونه
هان زه د مرگ پختوته نيمه خو
لکه د سوي لاس به تا ساهه

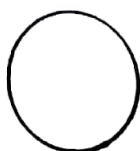

اوايي ټول د اکسين کي دے
هيټکو ته هسي خوشالدي ځله
څوک لېوني نه دي چي تا يادوي

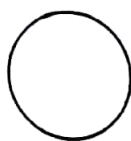

دومره بلا خولي راته وازي شي چي
په ډېره تېره کښي هم هېڅ نه شمه
د کوهي خټه په کوهي اولکي

وار چي خطا نه کړي سينه لويه کړه
څومره خعلي ورته اوغورځېږي
خو پليستينې نه رواني اوبه

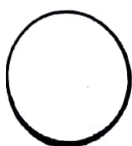

د ژوند له هر ازمنې نه ټېټه کوي
راته معلومه د رقيب توره ده
ما د جبو له ماره مه ويرو

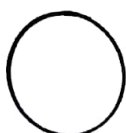

ستا په فرېپ کښي څنگه راشه زه
زما د ژوند غرموکښي سرپين شواو
ته لا د نوي پشکال مېدې ئي

زما د زړه درزا بي حايه نه ده
ستا په وفا باندې شکمن نه يم
خو مطلبې په خټه اور لگوي

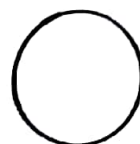

رب دې دروغ کړي خو ويرېنه زه
زما احساس داسې شکن غوندي شو
جوړ په دې کلي کې چيني اوچې شوي

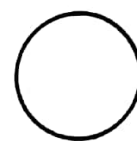

وېلې رب دې پکې خبر واچوي
نن راته زړه داسې کچه کچه شو
لکه هاکی چې څوک اومه اوکوږي

دومره سپوا شوه په وطن کېنې لوبه
اوس څوک روڼې ته انتظار نه کوي
بس په اوسو اوږو شتون دونه وهي

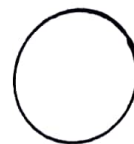

خپله گناه چې ئې منلې ده نو
پرېن ده نور ورته هېڅ غږ مه کوه
غل څوک د کوره پورې نه زغلوې

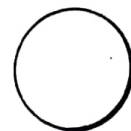

مهرباني دې شک کېنې اچوي ما
بيا دې خه کنده کنتلې ده جوړ
راته چې خاندې او شپې غږ وي

واي له هر چا په ما گران دے ولي
زما چي نه مني نو خه اوکړمه
رب دې يې مړ کړي چي ترې خلاصه شه

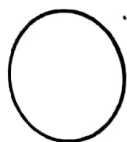

چي مې په زړه باندې تياره راخي نو
سرکړي سرتور لوپته او غورخوي
واي را اورسېنې پيره بابا

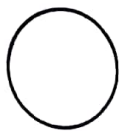

را باندې خوا د خلقو مه بخوه
مونږه چي خپل منځ کښي جگړه کوو
خدائے شته د وېرو پکښي غوا ننگ شي

کومه گناه ده چي يې خلق کوي
دا د وطن په خاوره خه شوي دي
چي د چينار اوښي له مونږه اوځي

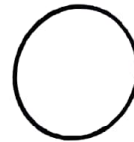

رب دې کانه کړي د شيطان غوږ ونه
نيه په مړه کېږه مې تېر ماسخوتن
په گل ورينو لېچو خوب کړه دے

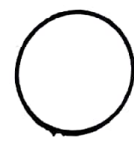

پرېن ده زما په کار کښي کار مه لره
ښځي ما خپل سبي ته پرېن ده گڼي
تا به په درېو کانو طلاقه کړمه

شهريني ما باندې احسان مه کوه
زما د زړه زخمو نه نه رغېږي
خو چې گزک نه شي پرسوب اونکړي

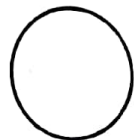

لاس ي تگ شوه د خاوند د خکه
وايي که ماله ي نکي جوړه کړه
خولي ته به چونک غاوري ورواچومه

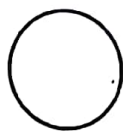

لکه غوټي ځان کښي راټوله اوسي
لا دې د ژوند زهر گوټلي نه دي
خکه دې زمکه باندې خپي نه کلي

خدای شته چنگونه خوښومه نه خو
ددې خبرې ضمانت خه دے چې
زما دښمن به په ما ډز نه کوي

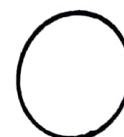
له دې نه لويه خوشحالي به خه وي
ستا د خاورين وجود بلا واخلمه
اورې کښي واورې شي لمبي ژمي کښي

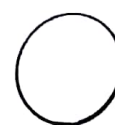
مياندي دې لارې د چوڅاري خو
چې په لندن کښي څوک سبق اووايي
آ به کچه سپښن اودرېږي کله

۱۸۲

زۀ تقانې د محبت پېژنم
شېرينې څنگ کېنې مې وېرېنې څله
پاخه رنگونه په اوبو کېنې نه مې

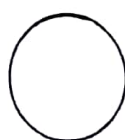
اوواڼې دومه نادیدکه نه یم
خو اوبې سترگې زمانه چې وینم
د سرو چارۍ په لړمانه منډمه

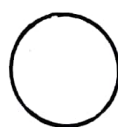
جوړې دستور نوې کوي وختونه
ماخو مېرۍ هم ازارکې نه دے
د کلي خلق مې په خه قتلوي

۱۸۳

زۀ دې له ښکار منې کومه نه خو
هې له تانه یو تپوس کومه
ستا په سرخو باندې زړه نه سوزي؟

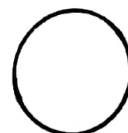
دېر په بې حایه وخت دې اورېلم
داسې لک کل شومه شېرینې زما
که چې بانگ نه څوک یاڼي او شېرې

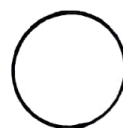
ته به له لوبې نه مړ شونۀ و
ښکاري! ښکاره بې انصافي دې اوکړه
مارغانو جالو کېنې چي راوړي وو

۱۸۴

خدا ئے شتہ زرا د زبہ د دپد نامہ ده
چرتہ مي حق د چا لوتلے نہ وي
زما پە سترگو کنبې د چا اوښکې دي

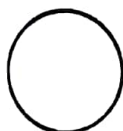
ساة ترې وېستلے شم پە دوو گو تو کنبې
خو سوچ چي اوکړم وړم سردي اوخوړي
خوک به پليت دنو ته اوس کاني اولي

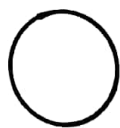
نورد د قرب د امو نه ما غوروي
زما نظر د هوکه کېدلے مناه شي
زه خه دوو مېښو کتې خو نه يم

۱۸۵

زما ددي وهم علاج به خه وي
خو چي کلونه پە خندا اووینم
وايم که ناوي د وطن کونډه شوه

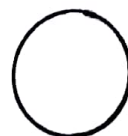

د خدا ئے قدرت دے خه به ویمه نه
هغوي پە ما کوي دېکې د قتل
خوک چي چان حان نه شړلے فاه شي

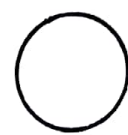

د بي حسي هېرو خه حد نشته دے
زه چي سرکند کړمه د زبہ زخونه
کلونه مراوي شي پە شين ديوتي کنبې

خدا ئے شتہ پہ زہرہ کنبی می ہنچ غلا نشخو
دچم فضا دومرہ خرابیہ دہ چي
خان راتہ ہسی گنہگار بنکارہ شی

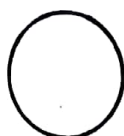

تپوس کوم دی کنبی گناہ چاتہ دہ
ما مشران د کلي ورنی پہ دی
چی زہ د ہر چا سرہ مینہ کوم

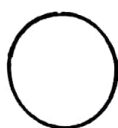

نور زہ انصاف دچانہ نہ غواہ
کہ وس می اورسید شہرینی زما
واہہ کنبی خولی بہ پہ سوک سموم

شوگ د تخلیق لہ دردہ خہ دی خب
گوتی چي نیسم حادثہ د ژوند
د خونہ رنخور تری فحاشی جوہہ کری

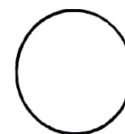

اووایہ باقی پہ تاوان کنبی دی شوک
ستاسو چرکان ہم پہ خولہ نہ نہ لگی
او مونہ لہ ساگو سرہ گوتی اوخورو

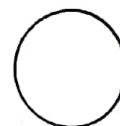

زہر خوارہ دی پہ فضا کنبی د چم
ما د مارغانو ژبی ہم زدہ کری خو
د بیدامنی علاج می ہیچ اوتہ شو

بلا د ژوند ضرورتونه دي خو
چرته جذبې پکښې سنگسارې نه شي
پرېږده د کاهنو تجارت مه کوه

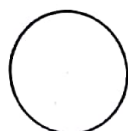

دېرې ېې خونده جينکې دي د ښار
کله چې وخت د امتحان راشي نو
ځان پسې بند کړي د ياته روم وروته

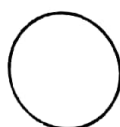

اندېښنې هم وي د الوت لارو کښې
ولې د ژوند د حادثو له ويرې
د باز وزرې خو څوک نه پرېکوي

منم چې ژوند سره دې مينه ده خو
بيا به دې هرڅه نه باور پورته شي
که دې د ښار په هسپتال کېنې شپه شوه

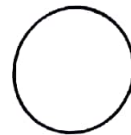

منه ستاسو مرتبه لويه ده
خو گوري پام چې غلطي اونه کړي
مونږه څه هم اوبو راوړلي نه يو

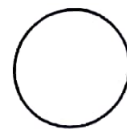

رڼا خو نه وړني فکرونه دچا
خدا پکوپه ذهن ې تياره راوړي
دا بېخ وتلي د بجلی بلونه

يو بسوئي په ډک بازار کښې وېدل
څوک چې وسله باندې مضبوط نه وي نو
هاغه يې خونده وسيلې لټوي

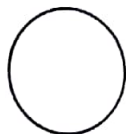

زهه يې يو درز اوکړې پرېشانه شمه
خاورې به ياد کړې دکلونو په سر
دا هواکافي چې وږې خوروي

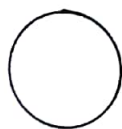

منم فضا يې معطره ڪړه خو
خدائې شته دا حق ورله وركړ دے چا
هوا په خه وېشي وږې دکلو

معبتونه فاصلې نه مني
دا سرحدونه د نظر د هوکه ده
اوبه په ډانگ چا بيلې کړې نه دي

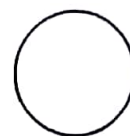
شېرینه وايي که سيلو راغله نو
خدائې شته چې پر مخي را اوغورخېږي
زمونږ دکور تيه وېنو اوخوږه

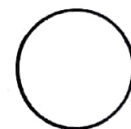
په يو نظر چې به يې زه دمه شوم
اوس راله ټوله شپه زورونه کوي
نو ستومانۍ يې د وجود اونه شي

۱۹۲

پرېنډه داستا د وس خبره نه ده
هغوي د سر په سپوري اور لگوي
څوک چې خشاک له د کور اوني وي

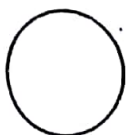
د بد نمېبو په دې وران کلي کېږي
مارغان چې جاني جوړوي شېریني
د طوفانونو عادي بنکاره شي

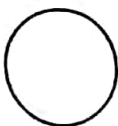
هېڅ پلنې نه وو د ژوندون خوندونه
چې د اسمان څوکي ته ورسېد
داله ارمان راغې د خپلې زمکې

۱۹۳

بي له خه وچې راله راشي ژړا
جوړې زما د لاشعور په شپه کېږي
سرتوري پېغلې ماتمونه کوي

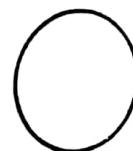
دېرې شلېدلې د رقيب سترگې دي
چې آينه ورته په لاس کړمه نو
د سپي څرمن په ځان راواچوي زر

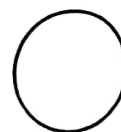
وينه مو جام نه شي واورينه شپه ده
منم شېرینې دېره گرانه ده خو
کټوي پخه کړه د زېتون تېلو کېږي

۱۹۴

بي وسه شوى يم بي ننگه نه يم
په بد حالۍ باندې مې مۀ تېروځ
غونډه كه اوسوزي پټۍ نه بنډوي

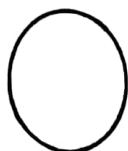
داسې ناراسته كړو د ژوند عېشونو
اوس چې بجلي لاره شي سخت اوړي كښې
خان ته بېوزي هم وهلې نه شو

د چا ناموس پكښې جوړ لوټ كړلو چا
چې قافلې پكښې د رنگ مېشته و
هله د كاپو بارانونه كښې

۱۹۵

زه تقاضې د مينې بنډ پېژنم
ولي زما هم خه غوښتې شته د
خه خه د لوبو گودا كې خونه يم

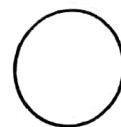

منم چې هېڅ ترېنه سازېږي نه خو
د چا د سر سپوري هم نه وركوي
له تعبيرونو نه خوبونه بنډوي

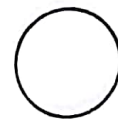

دا تقدس مې له گناه ویروي
راټه چې جخته شي گلرنگې له تا
د گوتې بده بخته جوړه شي

پکني هېڅ لارې د منزل نشته ده
ترې گهر چاپېر دي د صحرا ريښه
افسان په وړانې جزيرې کښې اوسي

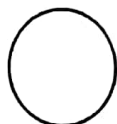

چې ئې زما گرمه گوري اوليده
نو وار خطا پېغلې له خپلې ويرې
د ازغکي اوبه په ما اوڅکلي

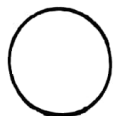

غلې که ناست يم خو څو ټکې پر مه زه
ما خاموشي کاږه کولې نه شي
غرونه لاوا شيندي چې غږ اونکړي

زه قدغونډه په چا نه بدمه خو
ينه ته به بښه بد ته به بد وايمه
چېره 'حيات کښې خلق فرق کوي

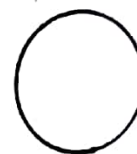

پرېن ده د نېغې بد دي مه وايه اوس
که دي د لاس لاندې ساتلې شوه نو
داسې په سر باندې به نه ختله

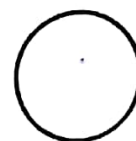

ورته چې واييم بښاسته جينې ده
شېرينه وايي دي کښې شک نشته ده
خو لږه پوزه ئې کږه غوندې ده

شيئي چي اوس شاريي د سپوږمي پلوشني
ماپه ساحل د خپل احساس لاهو کړي
ستا د بنايت د موسيقي موجونه

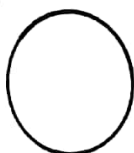

ټکور ټکور به ي زخونه نه وي
چي ي په ټول وجود د ناز مېرمنه
لکه د ژمي د غري خوره شي

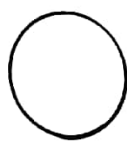

اومنه بد هسي د شيئي مه وايه
نمر لا ورمبي خريکي وهلي نه وي
چي لار کښي لوټ شي د وېر موقافلي

وږمه وږمه شي په هوا کښي ورکه
او پانډي پانډي شي په لار کښي خوره
غوټي چي کله شوه پکښي پاتي خشي

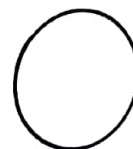

رب به ي روغ کړي که ناروغه يم
د ډاکټرانو دوايي نه خورمه
اوس به په ځان څه تجربې کومه

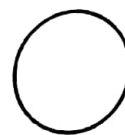

اوس دې ستم ته د ژوند څه اووایم
چي زه د خپلي تندي حال وایم
نو په سيند ونوکښي اوبه اوچي شي

په زړه چاودون پورې مې ځاندي څله
چې لوبه تنده شوه سپوا کلي کښې
د ښار په بېنک باندې ډاکه پرېوتله

زه به دې زهرو باندې نه وړم
مخ به له مانه اړولې و تا
نو ما به ساه هم اخستې نه وه

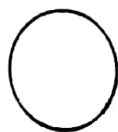

وايي شكونه په تا نه كوم خو
داسې بې وخته چې له كوره اوځي
زه دې د زړه له زوره خلاصه كېمه

شپږينه وايي له نظره به شي
هله قدم ږده له درشله بهر
چې بېلاني درته لوكي كېمه زه

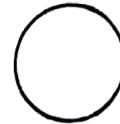
ما به له دې بلا نه څوك خلاصوي
ته چې په نيمه شپه كسې پرانيږي
پېريان راپاسي په ما كټ واړوي

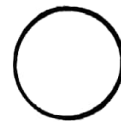
چې هلو ځلو يې هېڅ خوند اونكړو
كونډې وېدل هرڅه په شپږ اوگله
خو رب دې اوس زما خوند اوښخني

۲۰۲

شهرينې ستاگياي په سر سترگو خو
که دې زما دابده ورځ اوښده
درنه به اوښتي د شپې خوبونه

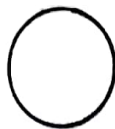
خاغا زهه به خرابېږي زما
لاخو مې سترگې هم ورغلي نه وي
تا د کچه خوبه راپاسولم

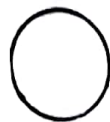
بهر چې نه کړې له درشل نه قدم
چې د دودې د پلار له کوره اوځي
پوښه د بنځي جنازه پورته شوه

۲۰۳

د ژوند رفتار لا اوږد له شي څوک
داسې په وړاندې زمانه لاره شي
چې آينه دانه وانه لاره شي

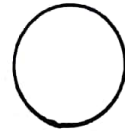
له خپل عادتو اوږد نه شي خو
اووايي داخل راته غږ مه کوه
بيا به قسم د داسې کار نه کوم

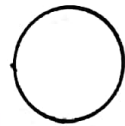
پخه توبه که د ويستي ده هم
په پټو سترگو پرې باور مه کوه
پرې که اوسوږي خو ول وي پکښې

۲۰۴

چا درته اوښودلې دا خبرې
چې د پهبانۍ تختې ته ما خپلې
اووايه ستا خوله کېنې د چا ژبه ده

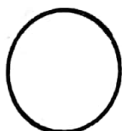
خدایه شته چې کانه جوړپه کور شو زما
مېرمنه داسې لکه کله شوه چې
لگیا ده توت ته بیکپانده وایي

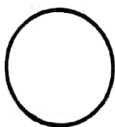
ستا سر ته زه خو یادېدې کلي کېنې
نن دې د چا سترگې لیدلې دي چې
د پوکنې نه دې هوا وځي ده

۲۰۵

اوس راته خاندې چې مې سر غوڅوي
یاد کړه چې ځان به مې له ټوټې وژه
نو تا به کړیکه کړې چې غرقه شومه

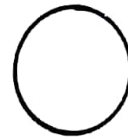

مردار خواړه وي د ذلت سره مخ
رب نه د باز غونډې فطرت او غواړه
پېښه ده د بل په نمرې شخوند مه وه

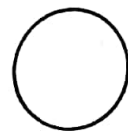

توره راواخله سر پرې غوڅ کړه زما
که د جابر سلطان په وړاندې چرې
حقه خبره ما کولې نه شوه

خدا ٿڌو ڇي ساهه لاله تياره ڏوبوي
شبع له دي غمه وڙهي ده ما
د پنگانو خون راپوري نه شي

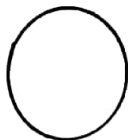

د خيل ماشوم خيال به هي نه سائو
ڇي رب ترې واخست نو اوس هغه بنه
هان سره غيڙ ڪئي ڪوڙي ڪرڇوي

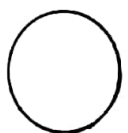

بي شڪه هان بنيائي شريفه وينه
دا درته نه وائيم ڇي بددي اوڙ
خو د يو لاس ڪوٽي هم فرق لري

وار مي خطا وي ڇي قيامت رانه شي
خو ڇي چا پهره اڏانونه واورم
زهره مي قرار شي په سجده پرڻم

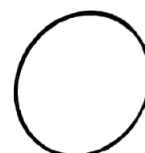
زه عجا هديم د اسلام اومتي
ڊپر ڪنهنڪاريم خو ڪه وخت راڻي نو
زما د توري زور به هم اوويني

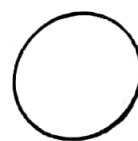
سائينس د ڪنهنو تضادونو ڪنهي ورڪ
ڪه مرحله د اختلاف راڻي نو
په پتو ستر ڪوبه قرآن پسي هم

۲۰۸

کافي رے دومره اطمینان مایه
چي مظلومانو سره مرسته کوم
او د ظالم مری ته لاس اچوم

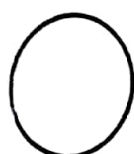
ما کښي ښکونکي خرابي دي منم
هېڅ د خپل ځان زه صفائي نه کوم
خوږب دي نه کوته اوس پام کړي زما

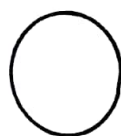
توبې اوباسمه توبې ماتوم
بلا کمزورۍ يم بي وسه یمه
رب ته زاري کوم چي ما اوبغيني

۲۰۹

يم بت شکن بت پرستي نه کوم
له انسانانو په خه طبعي اوکوم
زه لا اله الا الله وایم

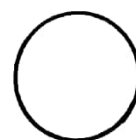

نن راته جېل کښي یوقېدي اووېل
هره خبره باندې سوچ وي پکار
توکلي لارې خولې ته نه راځي بیا

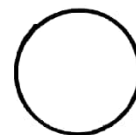

تا چي ډالۍ کړي راوړس د ميني
د هغې پلار په رنگي حال شو زما
چي ناوې نور ورته په کورناسته وي

بڻ خو د عقل نه هم کار اخله
اوس چې په گوره باندې مري دښمنان
خپله ي زهرو باندې اووژنه

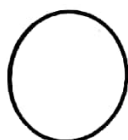

زه د انسان بي حرمتي نه کوم
خو چې وينا د پېغمبر رد کوي
نو کوڅه د ب سپي ترېنه بنده کومه

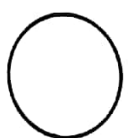

د سياسي رهڼا ژوند خاورې شه
د امرې خوندې په خوله کېنې وي لا
يو زوراور ي بي نېټې کسه کړي

اش پرېوځي په ماحول د گناه
د ښار له خلقو جوړ غېرت اووتو
دوه از مري يوه پېچرې کېنې اوسي

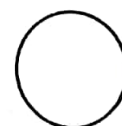

موشکافي دي ي په شپې اوکلي
چې شريعت سره په لاره نه ځي
بيضي زه داسې تصوف نه منم

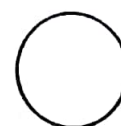

څنگه وي نوره د ايمان کزوري
رانه چې اوس د جېمي مونږ شي قضا
زړه کېنې زړه هم ملاسته نه شم

بېڅې صفا خبره اوکړمه خو
کښې مطلبونه ترې ياران اخلي
چاته له وېرې اوس سلام نه کوم

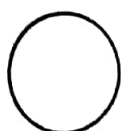

کښې ښاړتونه يې په سترگو کښې وي
خو بې دسې يې راځي داسې کړي
که د ناوې مخ په اور اوسوزي

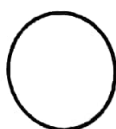

بې ځايه ضد دې داسې رڼ مرېز کړم
که بېد بخته پښته پېغله چې
له ډېره سوخته خپل بگړي ماتوي

هېڅ ترې نه طبع د انصاف مه کوه
چې عقیده يې جوړه شوې وي دا
جنگ کښې روا شي ناروا کاروند

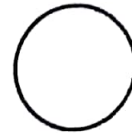

زه پخپل کور باندې تېر اوځم اوس
هم يوه لار ده هره ورځ پرې ځم
خو روزانه راته څه پرې بدلوي

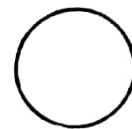

وېل يې داسې څه خبره نه وه
خو هېڅ بې هڅه چې رابړې شوې په ما
تا جوړ مې پې شو ملي ټکلي دي

مائه وایه، نه پته پته نسر په کوته
راسره داسې کوته تا اوکړه چې
په غرېدلو سترگو هڅه نه وینم

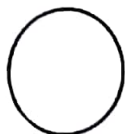

د تکلف محتاجه نه ده، مینه
وس چې دې نه رسي زمالیونې
تاوده ستونه راته خله کوي

که ې په کور کېنې هېڅ درک نه لکي
خو چې مېلمه راکړه راشي نو بیا
ورله خپل ځان حلالوې شمه

بلا خوندونه به پکښې وي منم
خودا د مینې سپکاوې کښه
تنده د کله په پرځه نه ماتوم

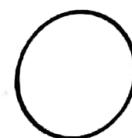

اوني په دغه غم کېنې ځان اوخوړه
زما پخې مېوې به دې موسم کېنې
د چا سپرو جولو ته ځان غورځوي

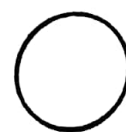

خپله لمنه په ځان ماته اړوه
دا ته چې بل برېښوي اوسنه
ستا به له سره هم پټکې پرېځي

اووايه بناده ورځ به خه اوويني
چي دوه پسي دا پستانه اوکوي
توله شپه چي ککړوي حجره کني

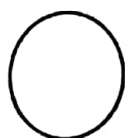

زار د بناريانو له نرمي نه شمه
بنځي ي دوسره په سر اوختلي
اوس ترې پټي له لوبښه هم نه موي

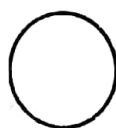

لکه شيشه ي زړه زړه ذره ذره شي
د شپي چي پاسي د رڼا قاتلان
په کانونو اولي د کوڅو بليونه

دا بي نيازي د محبت اووينه
وايي د لوبږي نه دې مړه شمه خو
رانه به بنار ته مزدوري له نه شي

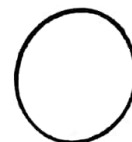
د نرخه مه اوځه د کلي اوځه
ستا مجبوري بي خايه نه دي منم
خو څوک په چم مالت کني غلانه کوي

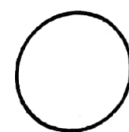
پي چي د تي ماشوم له نه ورکوي
ته ځان ته مور په خه خبره وايي
سپي هم چچو له خپل شوده ورکوي

۲۱۸

د سائنس دا معجزه هم اوویني
مياندوته داسې ستنې اوگوي
چې په بچو ورله زيږه راولي

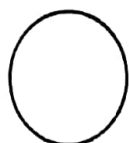
چې ې په ټي وي اشتهار اوکتډ
وېل ې دا په بڼو مېر ظلم دے
دوو نه سپوا بچي راوړلے نه شم

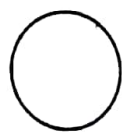
دخدائے کارونو کښې څوک څه اوواي
زما نظر چې په لټون و د چا
اوس مې په سترگو باندې بڼه نه کي

۲۱۹

هسې ې حايه خوشحال ې په څه
ما چې ترياقي د محبت څکله دے
د ماد په زهرو باندې نه مرمه زه

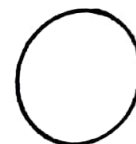
کور رانه ورک دے او د ژمي شپه ده
ستا د نظر تاوونه هم سارډ دي
دا ې حسي مې چرتکه کاڼه نه کړي

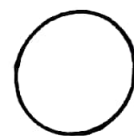
سترگې په دې کښې څه مړې شي دچا
چې سپر اوږه ځان له پيدا کړمه زه
نو د کارغانو سپل راټول شي په ما

۲۲۰

دُ چا په نه غوښتلو هېڅ اونه شو
دُ دوو په تېر کښې ئې نش اوزېږول
خانداني منصوبې غرقه کړله

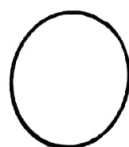
دُ احمقانو خه لکي خونه وي
وايي خوشحاله کورنۍ هغه ده
چې ماشومان پکښې غوږ نه کوي

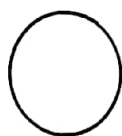
چرته دُ يو لاسه خټلې دے پېر
تاچې په خپو نکرينې پورې کړلې
زه به دې هم تپوس له در نه شمه

۲۲۱

سر ترې قلم کړه ورته گوري خله
له دې نه لويه بې ننگي نشته دے
پلار چې را پاسي خپله لور خرڅوي

دُ پښتو شمله به نه تپېتوي
خبره ستا زما تر منځه ده او
ته دُ بېگم نه مشوره اخلي

رښتيا وېنا به په هر حال کښې کوم
سترگه زما دُ هېڅ نه هم نه رږي
په ما توتان خله ځنډې شېرېږي

وہیں مبارک درختہ و زونے وادو شدہ
خوشتا و سپین سر نہ قربان شم ابی
بسی نہ میانندو نہ ہی شوکوی

هر خشتی و خوشتا بام چون نه کو
راته په شا چا و پو له کی جور
داسی چی خولی پوری دی بچه اوترو

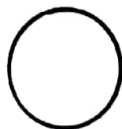

در سره دا خبره منہ منہ
که زبده دی تور دے له دنیا زاهد
نو بیا د کور سفیدی خلاء کوی

شوگ و فطرت لاری نیولے نه شي
زغم چی سدوا شي تاته بنه پته ده
گردانی شهلا، آتش نشان شي غرونه

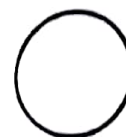

نن چی می شونوی درته اوچیلای
وېل می خپل علاجه په وخت وی پکار
ستا په مانغو کښی جور چینه شوک دے

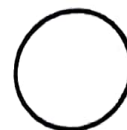

شوگ ترینه سمه ورخ یدله نه شي
را بجه می او بکو په رخسار خواره کړه
بنکاري چی بیا چاته اوبه خروي

دُش دا دوتے احسان به خوک هېروي
لا جينکو د تشو کالو نه وي
د پښتوب غورځنگ ي ملا ماته کړي

چاله هم نه وړکوي خاڼه په زړه کښي
په صفايي باندې ي مه تېروخه
هېرو خپل مخ د ايني نسته دے

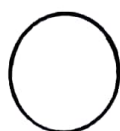

سرکه مي غواړي نو په خود کښي اوسه
که سيادلي دي په خان راوستلي
سر به هرڅه تاه ورپه خولي کړه زه

زه حادثو را ژوند کړے يسه
رانه چي لاس د مينې رابښکلو تا
د سيند چپو راله پناه راکړه

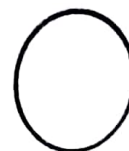

تاه خپله لور خور قهرمنه گڼه
خو ماڅه داسي اورېدلي دي چي
خپله برجو له پردي باته ښه وي

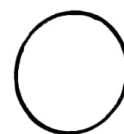

د ژوند په هر پړاو تنور ليه دے
د بارانونو انتظار مه کوه
چرته ورپي غرغډه اونکړي

راته ئې مە وىستە خېرى پرېدوۋە
يېتىم كە ۋېرھەم خدائى خوشالە كېرە
خو ۋ ژېرا عادت تېرى اوسنە وتو

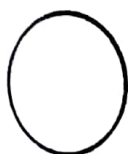

چاتە ۋ سېي سېي نظر نە كوي
ھسې ئې ھاىە پرې ھان مە سېكۈە
كانە ھنە دروند وي چې پروت وي پەخا

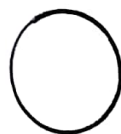

ۋ حقيقت زھەر گوتاي دي ما
زە خو ۋ خوب دنيا كېنى نە اوسمە
پېغلە پە شە غېرە كېنى زوۋە راكوي

ويني ئې اوڭكېي زما ۋ وجود
ما ۋاكتېرانو باندې مە گېرھوي
رب دي ۋ خوي لاړې دارو كېي زما

زە بدگمانە ستاپە مينە نە يم
خو څنگە زده كېم ۋ راگونو ژبە
مزدور غريب ۋ لوې غور نە وينې

شېرىني دا يو اعتراف يە كوي
درد ۋ خندا پرده كېنى مە پېتوۋە
خلق ۋ مات دوبيي اواز پېشني

دُ شاعر چاپ کتابونه

۱. دُ رنځ سپوږمې، پښتو شاعري (چاپ ۱۹۹۱ء)
۲. هم آينونو كې قیدې، اردو شاعري (چاپ ۱۹۹۳ء)
۳. سترگو كېڼې خوب دُ چكو درياڼې نه شو
پښتو شاعري (چاپ ۱۹۹۶ء)
- پروې ايوارډ يافته چاپكريم بخش ايوارډ ۱۹۹۶ء
۴. راتنه غوږونو كېڼې بنگرې شرنكلوي
دُ پښتو هايكو مجموعه (چاپ ۱۹۹۸ء)
۵. گرفت، اردو شاعري (چاپ ۱۹۹۹ء)
۶. كانيډي دُ كل پټه لاس كېڼې خوندي نه كوي
دُ پښتو هايكو مجموعه (چاپ ۲۰۰۰ء)

ناچاپ کتابونه

۱. وايه زما دُ خوب تعبير به خد وي
پښتو شعري مجموعه
۲. رضا همداني شخصيت اور شاعري، ايم. فل مقال
۳. بيباكي اظهار، دُ اردو تقريرونو مجموعه

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library